

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016123875

Дата перевірки:
28.02.2024 12:59:02 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
28.02.2024 13:09:35 EET

ID користувача:
100011300

Назва документа: kusmenko

Кількість сторінок: 59 Кількість слів: 12679 Кількість символів: 98752 Розмір файлу: 128.71 KB ID файлу: 1015857096

22.5% Схожість

Найбільша схожість: 6.64% з Інтернет-джерелом (http://gm3d.ru/topiki_po_anglijskomu_yazyku/diplomnaya_rabota_os...)

22.4% Джерела з Інтернету 611 Сторінка 61

0.32% Джерела з Бібліотеки 3 Сторінка 64

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 43

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОМОВНОГО ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ ТА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ

1.1 Особливості юридичного дискурсу

У сучасній лінгвістиці питання, пов'язані з дискурсом або з дискурсологією є швидко розповсюджені в багатьох напрямках. Центральне місце займає саме поняття дискурсу, оскільки при правильному визначенні даного терміну спрощується подальша характеристика дискурсу різних напрямів, зокрема і юридичного.

За визначенням Т.А. ван Дейка, «дискурс – це мовний потік, мова в її постійному русі, що вбирає в себе все різноманіття історичної епохи, індивідуальні та соціальні особливості як комуніканта, так і комунікативної ситуації, у якій відбувається під час спілкування. У дискурсі відбивається менталітет і культура як національна, загальна, так і індивідуальна, приватна» [34, с.12].

С.Добровольська, М.Опир та С.Панчишин пропонують визначення дискурсу, що акумулює думки про дискурс Т.А. ван Дейка, «дискурс – це складне комунікативне явище, що включає крім тексту ще й екстралінгвістичні чинники (знання про світ, думки, установки, цілі адресанта), необхідні розуміння тексту» [5, с.18].

На думку Н. Яцишина, дискурс – це єдність процесу мовної діяльності та її результату, тобто тексту. Дискурс включає текст як складову частину. Текст – статичний об'єкт, що виникає під час мовної діяльності. Це також, може бути письмовий текст, тобто послідовність графічних символів, а може бути й усний текст – акустичний сигнал, який може бути зафіксовано, наприклад, на магнітному носії. Дискурс, окрім самого тексту, включає також процеси, що розгортаються в часі. [28, с.99].

У сучасних гуманітарних науках термін «дискурс» вважається одним із найпопулярніших і широко вживаних. У різних парадигмах знання його використовують у різних значеннях та контекстах, часто позначаючи їм різні поняття. Загальноприйнятого визначення поняття «дискурс», що охоплює всі випадки його вживання, на сьогодні не існує.

Поняття дискурсу так само багатогранне, як і поняття мови, суспільства, ідеології. У французькій мові слово discours означає динамічну мову. «Deutsches Wörterbuch» 1860 р. – (словник німецької мови Якоба та Вільгельма Грімма) дає таке тлумачення цього слова: 1) діалог, розмова; 2) мова, лекція [32, с.9].

У лінгвістиці під дискурсом розуміють «зв'язний текст разом із екстралінгвістичними (прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими) чинниками; текст, взятий у подієвому аспекті; мова, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей та механізмах їх свідомості (когнітивних процесах)» [39, с.41-42].

У «Англійсько-український юридичному словнику» А. Фещук «Дискурс» характеризується як багатозначний термін лінгвістики тексту, який вживається рядом авторів у різних значеннях. Найважливіші їх: 1) пов'язаний текст; 2) усна розмовна форма тексту; 3) діалог; 4) група висловлювань, пов'язаних між собою за змістом; 5) мовленнєвий твір як даність – письмова чи усна» [22, с.467].

На наш погляд, можна виділити три основні класи вживання терміна «дискурс»:

1) лінгвістичний, де дискурс уособлюється як мова, вписана в комунікативну ситуацію, як вид мовної комунікації як одиниця спілкування;

2) дискурс, що пов'язує елементи дискурсивних понять формальної лінгвістики та генеративної граматики (Т. Райнхарт, Х. Камп).

Одним з перших, хто надав слову дискурс конкретне термінологічне значення, був Еміль Бенвеніст – французький лінгвіст, один з видатних лінгвістів ХХ ст. Дискурс він протиставив об'єктивним оповіданням (recit)

[25, с. 92]. Згодом поняття дискурсу поширилося вже на всі види, що прагматично обумовлені, й відрізняються за своїми цілями покладанням мови.

Таким чином, на сьогодні, юридична мова розглядається не просто як підстиль літературної мови ділового різновиду. Лінгвісти та правознавці задаються питанням, чи можна говорити про окрему мову права [31;43]. Вони припускають, що навіть якщо існує мова права, то вона є частиною природної мови, спеціалізованою частиною звичайної мови.

С. Матвеева вважає, що допустимо говорити про окрему мову права. У цьому контексті вона пише, що юридична мова є основною частиною правової системи [17, с.111].

Юридичну мову іноді відносять до діалекту природної мови, але ми вважаємо, що подібна теорія помилкова, особливо якщо спиратися на територіальний критерій діалектів мови, а саме на географічне місцезнаходження. Ця теорія неповністю відображає суть поняття юридичної мови. Однак вважається за можливе говорити про діалекти юридичної мови в межах однієї мови [29, с. 11-14].

Подібного погляду дотримується і О. Косиця. Вона пише про те, що діалекти юридичної мови слід виділяти, наприклад, в англійській мові, між юридичною англійською мовою Великобританії, США та ін. діалектів юридичної англійської мови одне й те саме слово може мати різні значення, поняття можуть мати різні назви і т.д.: у США апеляційні суди підтверджують або скасовують рішення нижчестоящих судів, Англії апеляційні суди дозволяють апеляцію чи скасовують її.

Галузі права США та Великобританії мають різні найменування «Corporate law» у США – це «Company Law» в Англії [28].

Серед стійких поєднань слід зазначити певну різницю між американським та британським діалектом англійської юридичної мови:

Правознавець (AmE) / barrister (BrE) is admitted (AmE) / called (BrE) to the bar.

Про відмінність діалектів однієї і тієї ж юридичної мови пишуть також М. Томасек та Ф. Олсен. Вони вважають, що під час перекладу юридичних текстів з однієї мови на іншу, необхідно враховувати можливу наявність різних варіантів однієї й тієї ж мови, наприклад, австрійська німецька мова або німецьку мову в Німеччині; британський, австралійський, американський і т.д. варіанти англійської.

Наприклад, термін «*Verwaltungsakt*» (адміністративний акт) у німецьких мовах Німеччини та Австрії матиме різний обсяг понять та сферу вживання. Якщо зіставляти поняття, позначені термінами «*Verwaltungsakt*» обох варіантів мови, слід зробити висновок, що термін «*Verwaltungsakt*» при використанні в австрійській німецькій мові для забезпечення вдалої комунікації та еквівалентності навіть при перекладі всередині однієї мови слід замінити терміном «*Beschied*» у німецькій мові Німеччини. Це також є доказом того, що у юридичному перекладі виникають труднощі навіть при інтрасеміотичному перекладі (перекладі в рамках однієї мови) [39, с. 7-10].

Мова закону – загальнолітературна мова, але вона має особливості, які дозволяють умовно виділити юридичну мову. Порівняно з загальнолітературною, природною мовою, юридичну мову іноді виділяють у штучну мову в рамках тієї природної мови, до якої вона належить.

Що стосується лексики юридичної мови, то основна її риса – складні та унікальні терміни, які до неї входять. Частина термінів однієї юридичної мови притаманна багатьом іншим юридичним мовам. При цьому багато термінів залишаються унікальними в рамках однієї конкретної юридичної мови.

Специфіку юридичної мови можна пояснити тим, що вона складається з двох елементів – мови та права. На даний момент, поняття юридичної мови немає точного визначення, оскільки «юридичну мову» розглядають з різних аспектів, з огляду на її різноманітні функції – правотворчість, професійну діяльність юристів тощо.

Згідно з загальним уявленням, що склалося, юридичну мову можна визначити, як соціально та історично обумовлену систему способів та правил словесного вираження понять та категорій, вироблених та застосовуваних з метою правового регулювання поведінки суб'єктів суспільних відносин [6, с.74].

1.2 Характеристика та особливості юридичного перекладу

Перш ніж перейти до розгляду юридичного перекладу необхідно дати визначення поняттю переклад. Незважаючи на простоту явища, переклад не має єдиного визначення. І. Шуміло пропонує кілька трактувань перекладу:

1. Зіставлення двох або більше мов з метою виявлення між їхніми одиницями семантичних відповідностей. В якості прикладів сфер використання такого зіставлення називаються двомовна лексикографія та порівняльні семантичні дослідження.

2. Передача інформації, вираженої однією мовою за допомогою використання іншої мови.

3. Підбір в іншій мові засобів вираження, здатних передати як різноманітну інформацію, що міститься в перекладеному тексті, так і надати мовному твору внутрішню та зовнішню форму, що відповідає формі оригіналу. Цей аспект найбільш важливий для перекладу творів художньої літератури [27, с.275].

Існує два основні підходи до розгляду поняття перекладу: може розумітися або як процес, або як результат цього процесу [24;38].

У рамках нашої роботи переклад розглядаємо як процес передачі вихідного тексту засобами іншої мови при збереженні не лише його семантики, а й форми, а також результат цього процесу як текст перекладу.

Юридичний переклад мотивується різноманітними завданнями, які включають:

- наукові, освітні та ознайомчі цілі;

- практичні завдання, які можуть бути пов'язані з вирішенням спорів між представниками різних мовних культур, з укладанням договорів кількома мовами, з включенням до національного законодавства норм міжнародного права і так далі [26, с.321].

Юридичний переклад специфічний насамперед тим, що поєднує в собі правовий та лінгвістичний підхід, що вимагає від перекладача спеціальної кваліфікації.

Мова юридичної сфери має ряд особливостей, що включають своєрідну побудову речень, наявність стійких оборотів та присутність термінології [16]. Тому перекладачу необхідно володіти як загальними концепціями галузі права, так і термінами конкретних юридичних галузей. При цьому дослідники зазначають, що сприйняття юридичного тексту перекладачем та юристом неминуче будуть відрізнятися, що спричинено, перш за все, відмінностями у рівні знання права.

Юрист концентрує увагу на змісті юридичного тексту та можливостях його семантичної інтерпретації, у той час як перекладач приділяє увагу лінгвістичній формі. У зв'язку з цією розбіжністю такі дослідники, як К. Білоконь, пропонують особливий вид аналізу юридичного тексту: юридично-лінгвістичний. Такий аналіз поєднує у собі засоби інтерпретації тексту з позиції лінгвістики та права [30;37].

Отже, робота над перекладом юридичного тексту може включати не тільки аналіз мовних засобів, а й аналіз специфічної для тексту семантики.

Юридичний текст, як об'єкт перекладу, має певні стилістико-мовні характеристики, такі як:

1. тавтологічна когезія, яка перебуває у повторі одного і того іменника (терміну) у реченнях, що стоять поруч. Використання таких повторів обумовлене прагненням не допустити суб'єктивну інтерпретацію та зробити виклад інформації максимально точним [31].

2. Переважання форм дієслів у теперішньому часі та пасивних конструкцій, що забезпечують об'єктивність подання правової інформації та можливість узагальнювати висловлювання [7, с.26].

3. Використання дієслів з модальним значенням (повинен здійснюватися, не можуть) дозволяє виконувати наказову функцію юридичного тексту.

4. Неприйнятність умовного способу, яке висловлює бажаність, сумнів чи припущення. Правовий текст за своєю природою є імперативним і передбачає вживання відповідних мовних засобів. Проте, власне імперативні форми дієслова не вживаються, натомість використовуються варіанти типу «визнається», «розпоряджається», «зберігається» і так далі [27;33].

5. Широке використання синтаксичних структур з значенням причини та умови, при цьому характер побудови речень повинен виключати двозначність [33].

6. Відсутність компресивності (яких-небудь скорочень, цифрових позначень тощо) за винятком загальноприйнятих форм типу КК, ГП, КМУ та їм подібних [15].

7. Загальна емоційна нейтральність мови [30, с.12].

О. Ходаковська виділяє такі основні характеристики юридичного перекладу:

1) рівень якості перекладу юридичних текстів має реальні наслідки, важливі як для вирішення міжособистісних питань, так і в аспектах ведення міжнародної політики;

2) спотворення первісної семантики при юридичному перекладі несе більше негативних наслідків порівняно з іншими видами перекладу;

3) у юридичному перекладі неприпустимі застосування творчого підходу, прояви емоційності перекладача, мовний здогад, а також використання ряду перекладацьких прийомів;

4) юридичний переклад має бути знеособлений без простеження індивідуального стилю перекладача. У ньому широко використовуються безособові структури та пасивні конструкції;

5) визнається неможливість досягнення абсолютної еквівалентності оригінального та перекладного текстів, проте, така еквівалентність є пріоритетним фактором при виборі перекладацьких прийомів [23, с.164].

А. Лахмостова та М. Зайцева позначають такі вимоги до юридичного перекладу:

- точність: кожне положення вихідного тексту має бутивідображено у перекладі;
- стислість: сам по собі юридичний текст відрізняється лаконічністю, цього принципу лаконічності необхідно дотримуватись при доборі необхідних перекладацьких перетворень;
- ясність: переклад має забезпечувати ясне розуміння зміст тексту-вихідника без можливості двоїстих тлумачень із боку реципієнта;
- літературність: юридичний переклад як результат перекладацької діяльності повинен відповідати літературним та стилістичним нормам перекладної мови [8;16].

Далі, для вивчення питання юридичного перекладу, варто позначити його межі. Юридичний переклад відноситься до групи спеціалізованого перекладу чи технічного перекладу. Юридичний переклад має специфічні риси технічного перекладу. У широкому сенсі юридичний переклад – це переклад всього, що включає поняття юридичний дискурс.

Існує безліч підходів до визначення юридичного дискурсу. В. Батія, А. Крістофер Н. Кандлін, Я. Енгберг пишуть про те, що юридичний дискурс – це використання юридичної мови в різних юридичних жанрах та підстилях [31, с.9-11].

Дж. Бройкман та Ф. Фліракерс розширюють поняття юридичного дискурсу та пишуть про те, що юридичний дискурс передбачає будь-яку діяльність юридичною мовою або будь-яку діяльність пов'язану з нею: це не

тільки письмові юридичні документи, а також різні види усної комунікації юристів, суддів, законодавців та ін. [29, с.76].

У цій роботі юридичний дискурс буде розглянуто в рамках його широкого визначення, тобто в контексті об'єктивної розгорнутої діяльності, яка використовує юридичну мову та охоплює різні виразні форми, включаючи письмові документи, усні виступи, дискусії, дебати та інші комунікативні акти. Це враховує широкий спектр юридичних жанрів та підстилів, які використовуються у юридичній практиці та вивченні права.

Ґрунтуючись на подібному підході до визначення дискурсу, Дж. М. Конлі та В. М. О'Барр виділяють такі його типи:

- письмовий дискурс адвокатів, суддів, законодавців, роботи вчених про закон та право;
- усне мовлення в установах права [35, с.20].

С.Добровольська, М.Опир та С.Панчишин пропонують виділяти такі типи усного юридичного дискурсу: публічна мова (напр. адвокатів) – обвинувальні або виправдувальні промови суддів, мова адвокатів, допити свідків тощо [4, с.144].

Юридичний переклад поділяється на кілька видів. Основою класифікації часто є тип письмового тексту. Письмовий текст (закон, нормативно-правовий акт тощо) – основний тип юридичного дискурсу, що часто є об'єктом перекладу. Для підвищення якості перекладів юридичних текстів та спрощення процесу перекладу необхідно враховувати класифікацію юридичних текстів, оскільки перекладацькі рішення та стратегії безпосередньо залежать від типу тексту [25;35].

Класифікація за типами текстів є основою класифікації видів юридичного переказу. Наприклад, за предметом тексту на мові перекладу, юридичний переклад поділяється на:

- переклад внутрішніх законів держави або міжнародних договорів;
- переведення приватних юридичних документів;
- переклад наукових праць з юриспруденції;

- переклад судових прецедентів. [29;30]

Юридичний переклад також ділиться за статусом вихідного тексту на переклад чинних законів та переклад незаконодавчих текстів. Так, С. Сарсевік пропонує ділити юридичні тексти на такі види:

1) в основному приписують: закони, нормативи, контракти, договори та конвенції. Ці тексти містять правила, що регулюють поведінку чи юридичні норми.

2) Здебільшого описові, але й частково наказні. До таких текстів відносяться судові рішення, судові документи, апеляції, петиції, клопотання тощо.

3) Чисто описові: наукові роботи, підручники по праву, наукові статті з юриспруденції тощо.

С. Сарсевік визначає юридичний переклад як комунікацію із спеціальною метою між юристами та не юристами [43].

Д. Као ділить юридичні тексти на чотири групи:

- судові;
- законодавчі;
- наукові;
- юридичні;
- приватні юридичні тексти (договори, заповіти тощо) [33, с.75].

А. Тросборг пропонує ділити юридичні тексти не на групи, а на юридичний дискурс, та виділяє такі його види: юридичні документи, мова суду (language of the courtroom), юридична мова в підручниках, мова юристів і мова непрофесіоналів, які говорять про закон [20, с.54].

Будь-який тип юридичного тексту або підстиль юридичного дискурсу має свої особливості, які необхідно враховувати в перекладі, й знати статус та комунікативну мету, як оригіналу, так і перекладу.

К. Білоконь визначає юридичний переклад як вид спеціалізованого перекладу, який обслуговує правову сферу комунікації і зазначає, що «найчастіше це переклад матеріалів, необхідний для обміну інформацією на

юридичну тематику та здійснення комунікації між людьми, які володіють різними мовами» [23, с.55].

Юридичний переклад як особливий вид перекладацької діяльності тісно пов'язаний із юридичною компаративістикою. Вони пов'язані не тільки областю знань, а й у методологічному плані. Перед початком перекладу необхідно порівняти певне явище юриспруденції у системі права мови перекладу та системи права вихідної мови, для того щоб виконати адекватний переклад тексту.

Не викликає сумнівів той факт, що для перекладу юридичного тексту необхідно провести роботу у правових системах та термінах, що входять до оригінального тексту, та їх передбачуваних еквівалентів у мові перекладу, чим і займається така дисципліна як юридична компаративістика.

Незважаючи на те, що переклад термінів є одним з основних аспектів юридичного перекладу, сам процес перекладу не зводиться виключно до перекладу термінів та пошуків їх еквівалентів [36, с.12].

Перекладачі юридичних текстів спочатку дотримувалися принципу вірності оригінальному тексту. Основним завданням перекладача вважалося реконструювати форму та сутність тексту-оригіналу настільки близько, наскільки це можливо. Цьому принципу дослівного перекладу й на сьогодні дотримуються деякі юристи. Багато хто припускає, що переклад законодавчих та нормативних текстів вимагає абсолютної буквальності.

Згодом багато юристів-перекладачів стали варіювати вимоги до перекладу, залежно від мети тексту перекладу (наприклад, тексти, призначені для інформації або ознайомлення, можуть бути переведені вільно). Тим не менш, юридичні тексти не надають перекладачеві можливості для творчості та вільного перекладу, оскільки перекладені тексти мають бути максимально близькими до тексту перекладу і можуть, у певних випадках, мати ту саму юридичну силу, як і оригінальний текст. Нечасто переклад юридичних текстів, у тому числі документів, має ту ж юридичну силу, що оригінальний

текст, проте, існують винятки, оскільки деяким правовим системам характерний мультилінгвізм [30;51].

Мультилінгвізм у правових системах може бути ефективним та використовуваним, лише якщо громадянам гарантовано рівність перед законом незалежно від мови, якою вони говорять. Як приклади перекладу юридичних текстів, рівнозначних оригіналу можна навести національні закони багатомовних держав з кількома національними мовами на федеральному рівні (Канада, Швейцарія) [22, с.102].

Подібні тексти повинні мати однакове значення, ефект, вплив та мету. Юридичний переклад має свою специфіку порівняно з іншими видами перекладу, тому перед перекладачем юридичних текстів ставляться особливі завдання. Одна з основних проблем, з якою стикається перекладач – це визначення того, в чому текст оригіналу повинен співпадати з текстом перекладу та у чому може не збігатися. Основними параметрами для зіставлення оригіналу та перекладу є структура, семантика та потенціал впливу [30;38].

Тексти оригіналу та перекладу повинні мати однаковий регулятивний вплив, що забезпечить еквівалентне сприйняття реакцій реципієнтів обох текстів.

Тексти перекладу повинні відповідати стилю тієї юридичної мови, на який здійснюється переклад. Термінологія оригінального тексту має бути точно передана у мові перекладу, у тому числі і семантика безеквівалентних термінів.

Усі завдання, які стоять перед перекладачем юридичних текстів спрямовані на досягнення максимально можливої еквівалентності текстів оригіналу та перекладу та на забезпечення вдалої комунікації.

У найбільш загальному розумінні юридичний переклад – це переклад текстів правового змісту. Юридичний переклад представляє собою орієнтований на адресата спеціалізований вид перекладацької діяльності,

заснований на використанні мови для досягнення юридичних цілей та у контексті права.

1.3 Еквівалентність у юридичному перекладі

Значимість юридичних текстів та їх переклад набуває особливої актуальності в умовах глобалізації та розвитку міжнародних відносин, збільшення обсягу правового регулювання, розширення термінологічного апарату права тощо. Переклад юридичних текстів є трудомістким процесом, в якому необхідне застосування спеціалізованих знань з юриспруденції та галузі права в цілому. Точність перекладу юридичного тексту складається з правильності інтерпретації окремих юридичних термінів [30;46].

Якісний переклад тексту має на увазі дотримання двох умов: еквівалентність перекладу та його адекватність.

Адекватність перекладу означає «відтворення у перекладі функції вихідного повідомлення». Адекватний переклад – це той переклад, який забезпечує виконання завдань перекладацького акту на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні еквівалентності, не порушуючи при цьому мовні норми та повністю відповідаючи оригіналу в жанрово-стилістичному контексті [29].

У сутнісному плані за адекватного перекладу текст перетворюється з однієї мови на іншу при збереженні його змісту в тому ступені, в якому дозволяє тотожність та подібність систем понятійного апарату [40, с.174].

З адекватністю перекладу тісно пов'язана його еквівалентність, під якою розуміється максимально можлива лінгвістична близькість текстів оригіналу та перекладу. Еквівалентним вважається переклад, який відтворює зміст тексту на одному з рівнів еквівалентності. Рівень еквівалентності встановлюється залежно від ситуації та контексту. Виділяються такі рівні еквівалентності перекладу:

- рівень комунікації;

- рівень опису ситуації;
- рівень висловлювання;
- рівень повідомлення;
- рівень мовних знаків [40;49].

Передбачувана еквівалентність має забезпечувати максимальну ідентичність та подобу всіх змістовних рівнів текстів, тобто результат перекладу має бути максимально наближеним до оригіналу. Однак досягти повної еквівалентності на всіх п'яти рівнях неможливо. Причинами цього є специфіка семантики мовних знаків у різних мовах, несумісність світосприйняття і відмінності в самій реальності, культурі та цивілізаційних цінностях носіїв різних мов.

З погляду еквівалентності переклади бувають трьох видів:

- адекватний, якому повноцінно передається зміст тексту за збереження норм мови перекладу;
- буквальний або дослівний;
- вільний, який недостатньо еквівалентний по відношенню до оригіналу, але не порушує норми мови перекладу [9, с.558].

При цьому навіть адекватний переклад завжди еквівалентний лише певною мірою. У зв'язку з цим перекладачеві необхідно визначити рівень еквівалентності, який зможе забезпечити найбільш адекватний переклад тексту. Провідним фактором при виборі рівня еквівалентності є тип перекладу тексту. Крім цього, перекладачеві необхідно керуватися метою перекладу та характером передбачуваного рецептора перекладу.

Одним із перших кроків для досягнення еквівалентності перекладу є визначення мінімальних одиниць перекладу. Залежно від обраних одиниць перекладацької еквівалентності, переклади бувають на рівні фонем, морфем, слів, словосполучень, речень та на рівні текстів. У більшості випадків одиницею перекладу виступає слово, яке може бути названо повним еквівалентом при умові повної відповідності до значення іноземного слова незалежно від контексту [28;46].

У разі наявності кількох відповідних сенсу значень, мова йде про варіативну відповідність. У такій ситуації перекладач враховує контекст під час вибору відповідного варіанта перекладу [31, с.76].

Однією з основних вимог як до юридичних текстів, так і до юридичних термінів – це точність, виключення двозначності, максимальна ясність значення та інформаційна визначеність. Не менш важливо дотримуватися перекладацької відповідності на рівні словосполучень, які також виступають у якості цілісних термінів (термінологічні словосполучення). Таким чином, без належної передачі мовою перекладу використовуваної термінологічної системи еквівалентний переклад тексту неможливий.

Юридичні терміни можуть бути перекладені за допомогою наступних методів та способів:

1. Пошук аналога у правовому полі країни мови перекладу через юридичний аналіз та кваліфікацію терміна (*ex parte* – односторонній та *adversary proceeding* – справа без відповідача);
2. Дескриптивний переклад (*Bail Court* – процесуальний суд);
3. Запозичення терміна через транслітерацію з поясненням (*solicitor* – соліситор – юрист, який вирішує справи у досудовому порядку);
4. Семантичне калькування (*art and part* – призвідник злочину);
5. Дослівний переклад термінологічних словосполучень (*Department of Justice* – Міністерство юстиції);
6. Переклад за допомогою описового обороту (*alien declarant* – іноземець, який подав заяву про громадянство) [37;44;47].

Очевидним є те, що досягнення еквівалентності та адекватності перекладу юридичного тексту ставить перед перекладачем особливі завдання, які пояснюються, насамперед, відмінностями правових систем. Якщо враховувати всі складнощі та проблеми юридичних мов, можна запитати, чи можливо досягнення необхідної еквівалентності у юридичному перекладі.

Як відзначає У. Кішел у юристів та лінгвістів існує безліч точок зору щодо цього питання. Серед різноманітних точок зору слід виділити ідею у

тому, що юридичний переклад – це міф, еквівалентність у ньому недосяжна мета [48, с.104]. Дана думка базується на основних проблемах порівняльної юриспруденції: лінгвістично еквівалентні терміни у багатьох випадках будуть не співпадати за обсягами понять та сфер вживання в різних юрисдикціях.

Юридична значимість концептів може значно розрізнятися у різних мовах, взаємозв'язку понять та концептів усередині системи юридичної мови, а також юридична культура не впливають не тільки на значення та вживання термінів, але і на їх практичне вживання. Внаслідок такої невідповідності при перекладі юридичних текстів, слід відповідати не питанням який переклад вірний, а який переклад менш невірний.

Частково підтримуючи подібну думку, А. Коваленко пише, що у юридичному перекладі часто можна зіткнутися з неперекладними одиницями мови. До неперекладних, зокрема, належать юридичні поняття, які чужі мові перекладу чи у ній немає. Підтримуючи таку думку, багатодослідники дотримуються думки, що жодна лексична одиниця китайської мови не може відобразити значення термінів юридичної системи країн загального права [14, с.319].

Подібні ідеї іноді ставляться під сумнів, й лінгвісти порушують питання, чи є подібні твердження вірними чи це перебільшення. Ідеї про неможливість досягнення еквівалентності у юридичному перекладі заперечуються практично. Досвід виконання перекладів показує, що перекладати юридичні тексти, наприклад закони, не тільки можливо, але нерідко виходить досягти хорошого, якісного перекладу.

Очевидно, що в процесі перекладу перекладачі стикаються з різними труднощами та проблемами, проте більшість із них є вирішуваними [28;33].

Одна з основних перешкод для того, щоб юридичний текст був повсюдно однаково витлумачений, інтерпретований і був застосований – насамперед, відмінність правових систем. У деяких випадках,

досягнення однакової інтерпретації тексту практично майже неможливо, що може бути викликано суттєвими відмінностями правових систем. Очевидно, що процес перекладу може бути значно спрощений у разі, якщо мови тексту оригіналу та тексту перекладу належать одній правовій системі [15с.48].

Тип тексту та інформація, що міститься в ньому, є аспектами, які визначають особливості юридичного перекладу та надають безпосередній вплив на вибір конкретних перекладацьких дій у стратегії перекладу.

У процесі перекладу юридичних текстів перекладачеві слід утримуватися техніки юридичного перекладу, яка, згідно з А.Кізіцькою, може бути визначена як сукупність правил, засобів, способів та прийомів здійснення успішної міжкультурної комунікації в галузі юриспруденції на основі знання юридичної термінології та стилістики юридичних текстів різних різновидів на вихідній мові та мові-реципієнті при об'язковому володінні поняттями права та вільної орієнтації у концептуальних юридичних картинах світу комунікантів [12].

Особливості мови права та професійна комунікація у сфері права зумовлюють специфіку юридичного перекладу [17, с.45]. Будь-яка національна мова права має ряд особливостей, які визначаються взаємозв'язком із відповідною правовою системою конкретної держави. Незважаючи на те, що правові системи окремих держав, зокрема, наприклад, країн континентальної Європи мають подібні правові системи, кожна держава має власний правопорядок, свої специфічні правові норми, свої традиційні форми, процедури судочинства та власну мову права відповідною понятійно-термінологічною системою.

Переклад юридичних текстів з однієї мови на іншу передбачає як перехід від однієї мови до іншої, так і одночасно перехід від однієї правової системи до іншого світу права. Як правило, найбільш складними областями юридичного перекладу вважаються сімейне та процесуальне право, адміністративний устрій держави. Найменше труднощів для перекладача представляє міжнародне право, торгове право тощо. [20, с.141].

Для здійснення якісного перекладу юридичного тексту необхідно не тільки підібрати еквівалентні лексичні одиниці у мовіперекладу, але наскільки можна максимально наблизити текст перекладу до норм, концепцій та особливостей тієї юридичної мови, на яку здійснюється переклад.

1.4 Проблеми перекладу юридичної лексики та термінології

У юриспруденції можна знайти таке визначення юридичної лексики. Юридична лексика – це словниковий запас сучасної мови, яким користуються юристи, законодавці і т.д. у своїй професійній діяльності [23, с.166]. Юридичну лексику чи лексику з права прийнято ділити на дві категорії: це лексика правознавства та лексика права.

Перша категорія включає лексику юридичних текстів, яка має науковий характер, її основою є терміни.

Друга категорія включає слова правозастосовної практики, які мають менше теоретичне значення [21;35].

З лінгвістичної точки зору, поняття «юридична лексика» включає не тільки терміни, воно включає ширший клас лексичних одиниць. До юридичної лексики належать також загальноживані слова, які зберігають у юридичних текстах свої загальноприйняті значення, крім того, до юридичної лексики відносять професіоналізми, латинізми, аббревіатури та ідіоми. Однак саме термінологія є ядром юридичної лексики та викликає особливі труднощі при перекладі, саме вона найчастіше має на увазі під юридичною лексикою: «Говорячи про юридичну лексику, ми, насамперед, маємо на увазі термінологію.» [31, с.557].

При цьому питання, які лексичні одиниці можуть мати статус терміна, є спірним. В даній роботі термінами будуть вважатися не тільки іменники, а й дієслівні форми, прислівники та прикметники. Під юридичною лексикою у цьому дослідженні, ґрунтуючись на роботах С.Добровольської, М.Опира та С.Панчишиної, ми розуміємо юридичну термінологію, латинізми,

професіоналізми, аббревіатури, а також загальноживані лексичні одиниці, які беруть участь у формуванні юридичного дискурсу [5, с.114].

Юридична термінологія – словесні позначення понять, що використовуються при змісті закону (іншого нормативно-правового акту) [5, с. 25].

Існує кілька визначень «юридичного терміна». Так, на думку В. Карабан «юридичний термін – це слово, яке вжито у законодавстві, та є узагальненим найменуванням юридичного поняття, що має точний і певний сенс, відрізняється смисловою однозначністю і функціональною стійкістю» [9, с.559]. Це визначення, на наш погляд, є помилковим, оскільки багато термінів є багатозначними, що суперечить «смісловій однозначності», яка вказана у визначенні.

Про полісемантичність термінів пишуть багато хто термінознавці, наприклад, В. Циганюк та І. Шуміло, в своїх роботах вказують на те, що терміни за своєю структурою поділяються на однозначні та багатозначні [25;27].

Полісемантичність юридичного терміна може бути викликана його функціонуванням у різних галузях права: термін «*admission*»:

- у цивільному судочинстві має таке визначення: «*a statement by a party to litigation or by his duty authorized agent that is adverse to the party case*»;
- у кримінальному судочинстві: «*statement by the defendant admitting an offence or a fact*» [2;45].

Терміни української юридичної мови також можуть бути багатозначними, наприклад, термін «санкція» залежно від його застосування може мати такі значення:

- 1) частина правової норми, статті закону, в якій зазначено наслідки порушення цього закону;
- 2) у міжнародному праві – це заходи до держав, що порушують міжнародні права тощо. [9;40].

Твердження про «точний і певний сенс» є спірним, оскільки абстрактність юридичних понять є однією з особливостей юридичної мови та нерідко є причиною неоднозначного тлумачення юридичних документів, навіть якщо у них використовуються вузькоспеціальні терміни [24, с.64].

У цій роботі під юридичними термінами розуміються елементи юридичної техніки, словесні позначення державно-правових понять, за допомогою яких виражається та закріплюється зміст нормативно-правових розпоряджень держави.

Терміни юридичної мови, а також іншої мови для спеціальних цілей, поділяються на кілька груп. Наприклад, терміни, що відносяться тільки до сфери юриспруденції (*promissory estoppel, replevin*). Деякі терміни, які використовуються юридичною мовою, можуть належати до загальноживаних слів, але мати спеціальне значення у зазначеній сфері, а також юриспруденції, де використовують терміни з інших галузей знань. В такому випадку, вважається, що термін іншої галузі знань, що використовується в мові права, стає (також і) юридичним терміном [3;15].

Якщо розглядати терміни діяchronічно, слід зазначити, що вживання застарілих термінів або поєднань може мати стилістичне забарвлення. (*Null and void. Terms and conditions*) В даний час юридична термінологія англійської мови активно розвивається, застаріла термінологія замінюється новою, більш простою та зрозумілою. Застарілі, звичні терміни юридичної мови замінюються загальноживаними словами мови: *mareva injunction – freezing injunction, ex parte – without notice*, чи введеними неологізмами, які можуть належати до розмовної англійської мови: *dick wrap license*. Подібні зміни можуть представляти проблеми для перекладу як з англійської на українську, так і з української на англійську, оскільки перекладений текст має відповідати сучасному стану розвитку термінології [18, с.176].

Проблема перекладу термінології є однією з основних проблем перекладу юридичних текстів. Усе це визначається комплексом причин, серед яких слід виділити труднощі, пов'язані зі

специфічними характеристиками юридичного терміна; труднощі, що виникають через розбіжності правових систем держав, а отже, через розбіжність обсягів понять, що передаються термінами-аналогами; а також труднощі, викликані існуванням специфічних одиниць, які є специфічними для однієї системи термінів, й отже, їх перекладацькі еквівалентні відповідності відсутні в іншій правовій системі.

З позиції когнітивної лінгвістики будь-який термін спеціальної мови означає певний концепт і є його лінгвістичною репрезентацією. Терміни юридичної мови також можуть бути розглянуті як реалізація певного концепту. Когнітивна лінгвістика пропонує свої способи перекладу юридичних концептів та виділяє три основні випадки взаємодії концептів різних юридичних мов:

1. Концепт має еквівалент у мові перекладу. Наприклад «*theft*» – крадіжка, «*agreement*» – договір, «*bankruptcy*» – банкрутство;
2. Юридичний концепт не має точного еквівалента мовою перекладу, однак у мові перекладу є такий концепт: *LLC* – товариство з обмеженою відповідальністю;
3. У мові перекладу немає близького чи схожого концепту [1;5;9;50].

Остання група становить особливі труднощі в перекладі. Відсутність у мові перекладу близького чи схожого концепту може бути викликано тим, що термінологія, яка зустрічається в оригінальному тексті, не досить добре розроблена та не розвинена у мові тексту перекладу [2, с.201].

Мови розвиваються, розвиваються термінології, наприклад, з'являються нові терміни, які позначають поняття, що раніше не існували в науці, економіці та юриспруденції. У такому разі перекладач має знайти найбільш близький еквівалент, для того, щоб визначити найбільш зручний варіант перекладу, перекладач повинен мати не тільки високий рівень володіння іноземною мовою, а й глибокими базовими знаннями. Вступнеологізму (з перекладацьким коментарем) є одним із варіантів вирішення цієї проблеми.

Термін вихідної мови може передаватися кількома термінами мовою перекладу, тому перекладач має вирішувати завдання адекватного перекладу терміна, враховуючи сферу застосування передбачуваних перекладних відповідностей, їх стилістичне значення, частотність вживання і т.д. [6, с.50]

Якщо порівняти американську та британську юридичну термінологію, то можна виявити, що в них існують відмінності на рівні національно-культурного компонента навіть у термінах, що позначають універсальні поняття права. Наприклад, «ордер на арешт» буде еквівалентний американському «*arrest warrant*» та британському «*bench warrant*». При перекладі цих термінів необхідно враховувати специфіку права Великої Британії та США [23, с.166].

Облік специфіки законодавчої та правової системи країн, безумовно, передбачає вміння перекладача орієнтуватися у правових системах. Існування корпусу єдиних базових юридичних понять не виключає розбіжності обсягів понять, переданих термінами-аналогами.

Термін «*attorney*» може мати в українській мові еквіваленти:

1. адвокат;
2. атторні;
3. прокурор [20].

При перекладі американських юридичних текстів слід знати, що терміни «*jail*», «*prison*» неповні синоніми. Їхня важлива семантична відмінність вказує на термін ув'язнення і відповідно на тяжкість скоєного злочину. Якщо цей термін не перевищує одного року, то пенітенціарна установа, де виконується покарання – «*jail*», а якщо термін більше року, то – «*prison*». Така відмінність зумовлена історією розвитку виправно-трудоустанов США.

Проблеми, спричинені певними труднощами перекладу, стали причиною того, що було висунуто пропозицію передавати всі ключові терміни юридичних мов країн заходу латинською мовою, для полегшення комунікації та полегшення процесу юридичного перекладу [19].

Латинська мова вплинула на юридичну лексикуанглійської мови. Незважаючи на те, що багато термінів юридичної англійської мови, мають вікове походження, вплив римського праваї як наслідок, латинської мови, в якій воно функціонувало,є очевидним. Навіть у сучасній англійській юридичній мові є безліч термінів та фраз, які часто використовуються в текстах, зберігаючи своє латинське написання: *nulla poena sine lege*/ немає покарання без закону, що його встановлює та ін. Зробити вибір про переведенняабо збереження латинської мови перекладач повинен спираючись натрадиційну практику у приймаючій культурі та її юридичних текстах.

Наприклад, *restitutio in integrum* можна залишити в тексті латинською мовою,але можна перекласти терміном сучасної англійської «*restitution*» [1].

Однак ідея про використання латинської мови не може бутиреалізована, оскільки, незважаючи на наявність у юридичних мовах латинськихтермінів та термінологічних поєднань, цінність та значимість латинської мови у межах правової комунікації є дуже обмеженою. Цеозначає, що проблема перекладу юридичних термінів не втратить своюактуальність і в подальшій перекладознавчій практиці.

1.5 Лексичні та стилістичні трансформації як прийоми перекладу

Відповідно до словника лінгвістичних термінів трансформація тексту – це «перетворення тексту чи його окремих елементів, виникнення нового варіанта, який співвідноситься зі старим» [32, с.144]. Дане поняття використовується у лінгвістиці переважно для позначення методу дослідження граматичних структур. Ширше поняття стилістичної трансформації застосовується в теорії перекладу, де виділяються інші типи трансформації тексту.

Напрацювання в цій галузі повинні враховувати специфіку: перекладацькі трансформації застосовуються у тому випадку, коли немає можливості використовувати словникову відповідність, а ціль таких

перетворений – досягне у вторинному тексті ефекту впливу, властивого первісному варіанту [28].

Мета стилістичної трансформації у юридичній практиці інша: зробити повідомлення максимально адекватним ситуації спілкування, що складається за безлічі факторів. Ця мета близька до завдань літературного редагування, в якому також застосовуються прийоми стилістичної трансформації. Редактор перевіряє співвіднесеність жанру до комунікативної ситуації стилістики з вибраним жанром і за необхідності коригує авторський текст.

Незалежно від сфери застосування, й незважаючи на зазначену різницю в підходах, трансформація тексту не допускає спотворення смислового ядра первинного тексту та проявляється у зміні формальних і деяких змістовних елементів тексту залежно від переслідуваних комунікативних цілей [6;45].

Таким чином, стилістичні перетворення тексту у будь-якій із зазначених сфер використання підпорядковуються обов'язковій вимозі – точності у вираженні сенсу, що є основним для мови юриспруденції.

З погляду теорії комунікації стиль повідомлення буде відповідати такому елементу комунікативної моделі як код. Правильно вибраний код – запорука ефективної взаємодії. На вибір коду впливають:

- характеристики адресата і адресанта (вік, освіта, рівень культури, юридичної грамотності тощо);
- наявність зворотного зв'язку (можливість діалогу чи його відсутність);
- канал передачі ситуації (сувора офіційна чи напівофіційна);
- мета спілкування (інформування, коментування, інтерпретація, пояснення, переконання, вплив);
- форма спілкування (письмова або усна, усна з письмовою фіксацією) [18;50].

Залежно від зазначених факторів юрист, який виступає в ролі адресанта, для досягнення ефективності мовного акту (який розуміється як адекватна інтерпретація повідомлення на виході) використовує різні стилі та

типи мови: від книжкових високих – офіційно-ділового (у документах) та науково-популярного стилю (у публікаціях та лекційному матеріалі) – до розмовної форми літературної мови (переважно в усній юридичній консультації та спілкування з колегами та громадянами) [28].

Залежно від спрямованості трансформації можна виділити два її види: висхідну (від просторових, жаргонних, навіть броньових форм до офіційно-ділового стилю) та низхідну (від високого офіційного стилю до нейтральної, розмовної форми літературної мови, популярному викладу) [10;47].

Слід звернути увагу на обмеження, встановлені для спадної трансформації. Потенційно сходження може бути продовжено до вживання зниженої лексики, жаргону. Незважаючи на те, що знання жаргонізмів необхідні представникам багатьох юридичних спеціальностей, знижена стилістика не повинна використовуватись представниками закону, оскільки це опускає планку ділового спілкування (високим стилем підтримується повага до закону), а в деяких ситуаціях стосується питань етики.

Для розгляду механізму стилістичної трансформації тексту звернемося до досвіду перекладознавства та теорії граматики. Виділяють різні види трансформації при перекладі, наприклад, граматичні, лексичні, змішані, стилістичні, формальні, семантичні, прагматичні та ін. Слід зазначити, що стилістична трансформація в юридичній практиці не може існувати як самостійна форма, що не стосується лексичного, граматичного та інших рівнів побудови тексту.

При дослідженні трансформації як способу формування різних типів синтаксичних конструкцій, прийнято виділяти чотири види операцій над символами:

- заміна;
- додавання;
- опущення;
- перестановка [1;5;23;49].

Спираючись на даний категоріальний апарат, виділимо рівні стилістичної трансформації тексту в юридичній практиці та опишемо її механізми.

На лексичному рівні науковці виокремлюють лінгвістичні явища, що виходять за межі літературної мови, а отже, недоречні (за рідкісними винятками) в офіційних текстах. До таких відносяться просторіччя, територіальний та соціальний діалекти, застаріла лексика, лайка, okazionalizm, слова зі зменшувально-пестливими суфіксами та інші експресивні форми [32, с.13].

У певних ситуаціях подібні слововживання можуть бути допустимими в документах. Наприклад, як дослівна цитата в протоколі допиту, оскільки вимога точності в деяких ситуаціях важливіша за культурну прийнятність формувань.

Точність та суворість виразу думки, не властиві названим лексичним пластам, забезпечує в офіційно-діловому стилі використання термінології, номенклатурних найменувань, загальної книжкової та нейтральної лексики [23].

Таким чином, трансформація на рівні слововживання має на увазі використання суворої книжкової лексики замість зниженої: батько замість тато, співмешканець замість бойфренд, куртка замість курточка тощо. Ця операція не зводиться лише до заміни, можливі також додавання опущення: незавершене будівництво замість довгобуду; безготівковий розрахунок замість безналу і т. д.

Констатуючі та приписуючі властивості офіційно-ділового стилю визначають його морфологічні особливості, тобто специфіку вибору частин мови та форм слів. Офіційно-діловому стилю властивий іменний характер мови, який проявляється у переважному використанні іменників. Дієслівні форми в документах часто витісняються віддієслівними іменниками, дієслівний присудок як правило, заміщається конструкцією, що складається з напівзнаменного дієслова та іменника, що вказує на об'єкт дії: не уточнювати,

а вносити уточнення; не вирішувати, а приймати рішення тощо. Це явище прийнято називати «розщепленням присудка» [2, с.201].

До морфологічних особливостей високого офіційно-ділового стилю відносяться також вживання так званого цього розпорядження, що замінює інші конструкції зі значенням повинності (виконавець надає...замість має надати; заявник несе відповідальність за... замість зобов'язаний відповідати за...), та активне вживання пасивної застави, що сприяє об'єктивності викладу (не вони схвалили пропозицію, а пропозиція схвалена).

У текстах документів здійснюється заміна порядкових іменників чисельними (правильно не сотня, а сто тощо), вказівних займенників (цей, такий і т. д.) словами даний, справжній, відповідний, зазначений та ін. Піддаються опущенню або заміні вигуків, звуконаслідувальні слова, більшість частинок, невизначені займенники (хтось, якийсь та ін.) [4, с.55].

Синтаксис при висхідній трансформації відповідає вимогам офіційної мови, для якої, зокрема, характерна обмежена сполучуваність слів, що сприяє стандартизації викладу: якість може бути належною, але не гарною; контроль можна лише здійснювати, але не вестись тощо.

У реченнях, що констатують факти, перекладачами рекомендується замінювати додаткові частини причетними і діепричетними оборотами. У текстах, мета яких – повно представити причинно-наслідкові зв'язки, активніше використовуються складні, найчастіше складнопідрядні речення, які, як правило, відрізняються від розмовних аналогів порівняльною компактністю при більшій смислової насиченості [12;15].

До засобів зв'язку, що забезпечують у подібних конструкціях логічні скріпи, також пред'являються стилістичні вимоги. Так, у складнопідрядних реченнях з підрядними причинами, цілі та наслідки замість сполучників тому що, щоб, тому рекомендується вживати так як, зважаючи на те, з метою, унаслідок і т.д. В офіційному стилі неприпустима також інверсія [3;47].

У процесі перекладу може виникати необхідність застосування деяких перетворень до одиниць вихідного тексту для передачі точного змісту та

змісту оригіналу у перекладеному тексті. Подібні перетворення визначаються як перекладацькі трансформації [15, с.145].

Трансформації перетворюють не тільки форму, а й значення вихідних одиниць. Серед трансформацій, які можуть бути застосовні до перекладу юридичної лексики можна виділити:

- калькування;
- конкретизація;
- генералізація;
- смисловий розвиток;
- антонімічний переклад [19;41].

Серед трансформацій, що виділяються сучасними лінгвістами, ми вважаємо не потрібним розглядати в рамках даного дослідження граматичні заміни, членування та об'єднання речень, транскрибування та транслітерацію, оскільки перетворення, що стосуються граматики та синтаксису не відповідають проблемі, що вивчається в даній роботі, а питання щодо включення транскрипції та транслітерації до трансформацій перекладу є спірною.

О. Ходаковська виділяє такий тип трансформацій, що не розглядається іншими лінгвістами як стилістичні трансформації [24, с.62]. Стилiстичнi трансформації в перекладі мають на увазі зміну стилю оригіналу, надання тексту перекладу іншого стилістичного забарвлення. Для того щоб говорити про стилістичні трансформації, необхідно, перш за все, розібрати поняття «стиль».

Відповідно до словника стилістики К. Уеллс, стиль – це певний набір лінгвістичних особливостей, які виразно характеризують регістр, жанр, період тощо [26].

Існує кілька підходів щодо визначення стилю; стиль – манера висловлювання, певний набір особливостей, варіант, обраний серед безлічі альтернативних варіантів вираження ідеї, відхилення від норми.

Стилістичні трансформації пов'язані, перш за все, із зміною стилю щодо оригінального тексту. У такому разі стильоригіналу можна вважати нормою, а будь-які відхилення від стилю оригіналу(норми) – обираються у процесі перекладацьких рішень [8, с.41].

Вибірперекладача може бути зроблено у бік зниження стилю оригіналу, абонавпаки, його піднесення, заміна одних стилістичних прийомів іншими і т.д.

Таким чином, очевидно, що досягнення еквівалентності та адекватності перекладу, в тому числі й юридичного тексту, є комплексним процесом, для здійснення якого перекладач нерідко вдається до використання трансформацій, як на лексичному, так і на стилістичному рівні.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА МАТЕРІАЛІ КОНТРАКТІВ ТА ДОГОВОРІВ)

2.1 Техніка перекладу англomовного юридичного дискурсу на українську мову

Процес формування тексту перекладу є послідовністю розумових операцій, що забезпечують перехід від вихідного тексту до перекладу [30, с.40]. Визначальним моментом в даному переході є наявність проміжної ланки, яка дає результат розуміння вихідного тексту.

При формуванні одних типів текстів такою проміжною ланкою виступає денотативна структура вихідного тексту (напр., нотаріальні переклади текстів юридичних документів що засвідчуються свідоцтва про народження, шлюб, розлучення, смерть, коносаменти, рахунки-фактури тощо), при формуванні інших (зокрема, наукових текстів) – інший смисловий (концептуальний) комплекс.

Домінуючою ланкою, що відповідає задуму тексту перекладу, може бути як предметна, так і смислова структура. Оскільки денотативний рівень тексту оригіналу відображає об'єктивно існуючу предметну реальність, то при створенні тексту перекладу завжди є об'єктивна можливість сформувати текст, еквівалентний вихідному тексту на предметному рівні [3;47].

Смислова структура на відміну предметної характеризується досить великим ступенем суб'єктивності, при цьому абсолютно об'єктивного критерію для її зіставлення з вихідним текстом не може бути. Сенс з'являється тільки в момент інтерпретації первинного тексту. Сам собою сенс,

як щось об'єктивне, незалежне від інтерпретатора, не існує. СENS розуміється як універсальна категорія, де злиті воедино тексти, культури та їх усвідомлення.

Зміст – це проєкція тексту на свідомість, а сENS – це проєкція свідомості тексту. Обидві ці проєкції взаємопов'язані та переплетені одна з одною. Оскільки сENS є функцією свідомості, а не тексту, то розуміння сENSу, по суті, є «приписування» сENSу, його проєктування на текст, що робить процес смислового сприйняття та інтерпретації суб'єктивним і таким, що не має однозначного рішення [11, с.70].

Інваріантом у перекладі є не значення, а кореляція значень та інтенціональний зміст. Вихідний текст і текст перекладу повинні співвідноситися один з одним за законами гармонії, що передбачає їхню еквівалентність як на рівні цілого тексту, так і на рівні його окремих елементів (одиниць перекладу), а також узгодження зовнішньої та внутрішньої форм – симетрію форми та змісту. Перекладачеві тут слід керуватися герменевтичним правилом, виробленим античною риторикою: процес розуміння постійно переходить від цілого до частини і назад до цілого. СENS, носіями якого можуть виступати концепт, денотат, домінанта, ключове слово, образ, емоція, окремий елемент комунікативної ситуації тощо, перекладач не конструє, а відкриває, усвідомлює, вкладає у текст перекладу [10;45].

Текст перекладу неминує має чимось відрізнятись від оригіналу, хоча б через відмінності двох мов, їх можливостей.

В. Циганюк дотримується думки, що найважливішою практичною проблемою для перекладача є питання, у чому вихідний текст та текст перекладу повинні збігатися, а в чому можуть співпадати [25, с.40].

Основними параметрами для зіставлення вихідного тексту та тексту перекладу є їхня семантика (смиловий зміст), потенціал впливу та структура.

Різна семантика при однаковій структурі:

Він жертва. – *He is a victim*; Вона – потерпіла. – *She is a victim*.

Тексти також можуть диференціюватися комунікативним ефектом у відповідь, тобто реакцією адресата. Оскільки переклад повинен забезпечувати насамперед еквівалентністю та/або адекватністю реакцій адресатів вихідного тексту та тексту перекладу, то очевидно, що останні повинні бути рівноцінні за своєю здатністю викликати відповідні реакції у своїх реципієнтів. Така здатність називається регулятивним впливом, тобто головним критерієм повноцінного перекладу є рівноцінність регулятивної дії вихідного тексту та тексту перекладу.

Так, законодавчий текст чи текст контракту повинні не просто інформувати, але ще й наказувати дії та пробуджувати повагу до закону [24].

Будь-який текст під час виконання свого комунікативного завдання несе інформацію певних видів, а кожен вид оформляється за допомогою строго певного набору мовних ресурсів. Тому перекладацька таксонімія текстів повністю спирається на певний вид інформації.

Існують такі види інформації в тексті:

- когнітивна (пізнавальна, референційна);
- оперативна (апелятивна, що спонукає до вчинення певних дій);
- емоційна (службова передачі емоцій);
- естетична (в основі якої лежить гра поєднаннями слів, оригінальне поєднання форми та сенсу) [9;17].

У текстах часто міститься інформація про кілька типів, але, як правило, один з них є домінуючим [45].

Серед безлічі класифікацій текстів за видом інформації вчені поділяють тексти на чотири основні групи:

- когнітивні тексти (наукові, науково-навчальні, науково-популярні, документи, ділові листи, оголошення);
- оперативні тексти (законодавчі, релігійні, інструкції, рецепти, посібники);

- емоційні (мемуари, громадські виступи, промотексти);
- естетичні (художні та публіцистичні тексти) [1;7;19].

З погляду семантичних зв'язків, які виявляються в тексті, традиційно розрізняють три види перекладу:

- художній(слабкі семантичні зв'язки);
- суспільно-політичний (напівфіксовані семантичні зв'язки);
- спеціальний (фіксовані семантичні зв'язки), різновидом якого є юридичний переклад [1;7;19].

Юридичний переклад як галузь практичної мовної діяльності служить передачі змісту юридичних і ділових текстів іноземною мовою засобами мови перекладу з рівноцінним результатом

Юридичні тексти можна поділити на чотири групи:

- 1) нормативні;
- 2) судочинні;
- 3) науково-правові;
- 4) науково-популярні [3;18].

Переважним видом інформації науково-популярних юридичних текстів є когнітивна інформація, а нормативних текстів та текстів юридичної практики (судочинство) – оперативна інформація. Вищезгадані тексти характеризуються наступним набором відмітних ознак, які обумовлені домінуючим видом інформації – когнітивним.

Основнимимовними засобами оформлення когнітивної інформаціїє:

1. Мовні засоби, що підвищують обсяг ментальної інформації.

Загальномовні лексичні скорочення та спеціальнітермінологічні скорочення:

- etc. (et cetera)* – і т. д.;
- i. e. (id est)* – тобто;
- d.h. (das heist)*;
- ib., ibid. (ibidem)* – там же;
- e.g. (exempli gratia)* – наприклад;
- vs. (versus)* – проти;

ad hoc – для цього випадку;

A.D. (Anno Domini) – нашого часу;

N.B. (Nota bene) – зверни увагу.

Smb. vs. Brown, MP, UN, WHO, EU, IOC, IMF. ID:

1) *identification card* – посвідчення особи,

2) *income duty* – прибутковий податок,

3) *Interior Department (амер.)* — МВС (Міністерство внутрішніх справ).

I.L.C. (International Law Commission) – Комісія з міжнародного права ООН.

2. Існують певні мовні та графічні засоби для передачі в стислому вигляді.

Загальна та спеціальна термінологія. Терміни – це спеціальна лексика, найчастіше, однозначна, позбавлена емоційності та незалежна від контексту. У процесі вивчення іншомовної юридичної та комерційної термінології неминує постає проблема не тільки вивчення граматики та лексики, а й специфіки правової діяльності іноземної держави. Наприклад:

murder – «тяжке навмисне вбивство»;

manslaughter – «Просте ненавмисне вбивство».

3. Мовні засоби, які забезпечують об'єктивність подачі когнітивної інформації (пасивна застава, речення безособового та невизначено-особистого типів). Переважання дієслів у даний час (*presens*) з метою подати повідомлену інформацію як абсолютно об'єктивну, що знаходиться поза часом.

4. Присутня лексика високого ступеня абстрактності та загальнонаукового опису, а також застосовуються латинські слова та вирази:

conditio sine qua non – неодмінна умова;

ergo – отже;

actus reus – злочин;

mens rea – вина;

de lege ferenda – з точки зору законодавства;

in dubio pro reo – сумніви на користь підсудного;

dura lex, sed lex – закон суворий, але це закон;

sui generis – свого роду;

pro and con – за та проти;

ex officio – за посадою;

status quo – вихідне положення;

via – шляхом;

per se – само по собі.

Деякі латинізми так часто зустрічаються в англомовних письмових юридичних текстах, що майже не сприймаються як іноземні терміни.

Наведемо деякі з них:

ad hoc – for this purpose;

affidavit – witnessed, signed statement;

bona fide – in good faith;

caveat – warning;

de facto – in fact;

de jure – by right;

ex parte (ex p.) – by a party without notice;

in camera – hearing a case private;

in curia – in open court;

in situ – in its original situation;

inter alia – among other things;

ipso facto – by the fact;

per pro – on behalf of another;

per se – by itself;

prima facie – at first sight;

pro rata – in proportion;

quasi – as if it were;

sub judice – in the course of trial;

ultra vires – beyond the power;

videlicet (viz) – namely.

Когнітивну інформацію несуть насамперед терміни. При цьому частина термінів відома не тільки фахівцям, а й носіям мови (*crime* – правопорушення, *private property* – «приватна власність», *jury* – «суд присяжних»), але ряд термінів носять суто професійний характер:

misdemeanour – «менш тяжкий злочин»;

felony – «фелонія, тяжкий злочин».

У текстах використовується в основному час дієслів (групи Present), пасивна заставка, іменники та займенники з узагальнююче-індивідуалізуючою семантикою, дієслівні структури з модальними значеннями.

Синтаксис відрізняється повнотою структур, різноманітністю засобів, що оформляють логічні зв'язки (причини, умови), які виражаються і лексично, і граматично (додаткові причини, умовні, уступні і т.д.).

У реченнях присутні повтори (когезія, тобто повторення на кожній наступній фразі одного і того ж іменника).

Юридична мова служить для опису правових систем, їх загальних принципів та спеціальних понять, що розташовуються в ієрархічному порядку по відношенню один до одного.

У рішеннях Європейського суду з прав людини англійською мовою зустрічається іменник в єдиному числі у поєднанні з дієсловом *is*, *a government* у поєднанні з дієсловом *are* у множині слід перекладати не уряд, а органи державної влади. «Для формування перекладацької компетентності необхідно вивчати різні правові системи, вміти знаходити в них загальне та відмінне; вивчати мовні системи (вихідної мови та мови перекладу), розвивати здібності їх співвіднесення та знаходити відповідності; знати різні типи юридичних текстів, розширювати інформаційний запас (культурологічні, лінгвокраїнознавчі та інші знання). Наприклад, *handgun lobby (USA)* – «стрілецьке лобі» (особи, які відстоюють право вільного продажу зброї) [2;19].

Техніка перекладу ділової та юридичної документації – це сукупність правил, засобів, способів та прийомів здійснення успішної міжкультурної

комунікації у сфері комерції та юриспруденції на основі знання комерційної та юридичної термінології і стилістики спеціальних текстів різних різновидів вихідною мовою та мовою перекладу при обов'язковому володінні поняттями комерції та права та вільної орієнтації у відповідних концептуальних картинах світу комунікантів.

Стиль викладення будь-якого документа вихідною мовою повинен відповідати стилю отриманого документа мовою перекладу.

При перекладі спеціальних текстів слід враховувати, що багато звичайних слів у цих текстах можуть мати термінологічне значення, тому щоб уникнути інтерференції, тобто втручання якихось відомих значень слів та виразів у спеціальний текст, необхідно скористатися відповідними словниками та довідниками. Наведемо приклади використання таких слів:

People are always looking for a legal loophole – Люди завжди шукають шпарину в законодавстві.

County – (англ.) графство; (США) – округ.

County Court – (англ.) суд адміністративного дивізіону (графства); (США) – суд округу.

Contract Law – договірне право.

Officers of the court – працівники суду.

Career (regular) officer – Спадковий (кадровий) офіцер.

Труднощі перекладу термінів виникають з багатьох причин, серед яких можна виділити такі:

1) значення терміна не виводиться із суми значень складових його компонентів;

2) необхідно знати коректну термінологічну відповідність у мовах перекладу;

3) суттєві відмінності між різними правовими системами ускладнюють пошук ідентичних відповідностей.

Переважна більшість помилок пов'язані з неправильним розумінням фразеологічних поєднань, а також із проблемою їх буквального перекладу, наприклад:

composite picture – «збірна картина» замість «фоторобот»;

front man — «державний (громадський) діяч» замість «підставне обличчя».

Також значний відсоток становлять помилки, пов'язані з розумінням переносного значення буквально. Респонденти сприймають метафоричне словосполучення як буквально, калькують його під час перекладу, не усвідомлюючи, що перед ними лексична одиниця, що має переносне значення, тобто фразеологізм, що має обмежену область функціонування, наприклад: *bad actor* — «поганий актор» замість «затятий злочинець».

Значна кількість помилок допускається при неправильному розумінні переносного (метафоричного) значення, наприклад: *cat burglar* – «спритний злодій» замість «злодій-кватирник».

Інші помилки обумовлені неправильним розумінням будь-якого з елементів, що входять до складу терміну, неправильним розумінням їх власних назв, незнанням понятійного співвідношення між компонентами терміну та нормативної відповідності українською мовою, наприклад: *citizen's arrest* — «арешт громадянина» замість «затримання (порушника) цивільною особою».

Освоєння техніки перекладу передбачає глибоке вивчення особливостей семантики юридичних та комерційних термінів, оволодіння прийомами пошуку потрібних перекладацьких відповідностей, а також уміння працювати з різними видами ділових та юридичних текстів та знання їх характеристик.

2.2 Проблеми перекладу юридичних текстів

Переклад офіційно-ділових документів – це один із найскладніших видів перекладу. Його складність обумовлена кількома факторами:

1. Специфічність ділової «мови», наявність складних та заплутаних формулювань та кліше, дуже громіздкі та архаїчні фрази та звороти.

2. Необхідність розуміння для адекватного перекладу, у багатьох випадках, що потребує спеціальної освіти або великих спеціальних правових знань у перекладача (наприклад, англо-саксонська система права, побудована на понятті прецеденту, докорінно відрізняється від континентальної правової системи, прийнятої і в Україні, що часто призводить до повної відсутності еквівалентних понять в українській мові).

3. Висока ціна помилки, тобто велика відповідальність, що лежить на перекладачі.

Тому офіційно-діловий переклад, як і будь-який інший спеціальний переклад вимагає глибокої проінформованості відразу в трьох областях знань: перекладознавства, право та безпосередньо самої іноземної мови [41;47].

Для того, щоб адаптувати офіційно-діловий текст іноземною мовою для українців, перекладачеві доводиться вирішувати відразу кілька завдань:

1) знаходити відповідності між іноземним та українським законодавством;

2) підбирати потрібні слова, які точно передавали б сенс вихідного повідомлення;

3) уникати спотворення сенсу [2;14;40].

При перекладі тексту домінуючими системними ознаками є ті, які передають когнітивну інформацію з інтенцією розпорядження та емоційний відтінок високого стилю, а саме:

1) терміни, частина яких має архаїчне забарвлення, – передаються за допомогою однозначних еквівалентів;

2) абсолютне сьогодення як домінуюча тимчасова форма дієслова – передається функціонально еквівалентними засобами;

3) пасивні конструкції – передаються граматичними еквівалентними відповідностями, деякі з яких супроводжуються синтаксичними трансформаціями;

4) узагальнююча семантика підлягає – передається за допомогою варіантних відповідностей;

5) фон нейтральної письмової літературної норми у її канцелярських різновидах передається комплексом лексичних та синтаксичних засобів, функціонально відповідних засобам оригіналу (рівноправні варіантні відповідності, трансформації);

6) повнота та різноманітність синтаксичних структур, типів логічних зв'язків, переважання структур зі значенням умови та причини, розмаїття однорідних членів речення та однорідних придаткових – системна частотність цих ресурсів відтворюється у перекладі; при цьому всі правила формальної логіки при побудові структур мають бути дотримані;

7) відсутність компресивності, наявність тавтологічної когезії – зберігається у перекладі;

8) наявність не тільки лексичних засобів оформлення високого стилю, але й синтаксичних та графічних – ступінь цього забарвлення відтворюється в перекладі за допомогою еквівалентних та варіантних відповідностей, а якщо ці відповідності неможливі, за допомогою позиційної компенсації [2, с.150].

Існує ціла низка посібників зі складання та перекладу таких документів, де відображаються мовні звороти та зразки документів. Мабуть, якщо завдання перекладача не входить ще й складання документів, то єдине, що йому необхідно для правильного перекладу, то це зразки відповідних документів мовою перекладу. Справа в тому, що всі документи, що мають юридичну силу, мають клішовану форму, та вся когнітивна інформація, що міститься в них, повинна оформлюватися раз і назавжди встановленим чином.

І джерело, і реципієнт цих текстів фактично адміністративні органи, яким документи потрібні для підтвердження прав та повноважень відповідних осіб [23, с. 21].

Розглянемо докладніше, з якими складнощами доводиться стикатися на практиці перекладачеві офіційно-ділових текстів наприклад договорів, контрактів, статутів.

Офіційно-діловий стиль тісно пов'язаний із юридичними документами. У сфері юриспруденції існують загальні поняття, характерні для законодавства більшості країн. Як правило, вони не викликають особливих складнощів та перекладач з легкістю знаходить їм відповідності в іншій мові.

Наприклад:

employment agreement – трудовий договір;

limited liability company – товариство з обмеженою відповідальністю;

service agreement – договір надання послуг [32, с. 167].

Проте крім загальноприйнятих понять у перекладацькій практиці виникає чимало випадків, коли неможливо знайти еквівалента якомусь терміну чи стійкого виразу. Походить це від того, що у вихідній мові таке поняття просто відсутнє. Наприклад, у законодавстві США існують такі стійкі словосполучення, як *plea/charge bargaining*, *plea bargain*. Але їхній дослівний переклад «судовий торг» незрозумілий для українця. У зв'язку з цим перекладачеві доводиться давати розгорнутий коментар і пояснювати, що *plea bargain* означає досудові переговори, у яких бере участь суддя та адвокати обох сторін. Така практика широко поширена в США і поки що не має аналога в Україні, що значним чином ускладнює її переклад українською мовою [40, с. 49].

Ще один приклад такого роду відноситься до фрази *indeterminate sentence* – «судовий вирок без певного терміну тюремного висновку». Відповідно до закону, такий вирок означає, що дійсний термін ув'язнення має визначитися адміністрацією в'язниці на

підставі різних факторів (наприклад, поведінки ув'язненого, його здоров'я та ін.). Узв'язку з тим, що в Україні такої практики немає, перекладач не може перекластисловосполучення *indeterminate sentence* дослівно як «невизначений договір», а має дати розгорнутий коментар, який пояснює це поняття [43, с. 405].

Існує чимало випадків, коли зовні схожі слова приховують усоби різний зміст. Так, в Україні та США є Міністерство внутрішніх справ. Однак у США так званий *Department of the Interior* не є правоохоронним відомством, а відповідає за охорону навколишнього середовища та стан доріг. Подібні невідповідності можна знайти й у інших мовах. Наприклад, у Франції, як і в Україні, існує посада генерального прокурора. Але в Україні цю посаду може обіймати лише одна людина. А у Франції генерал-прокурором (*procureur general*) називається голова прокуратури при Касаційному суді. Таким чином, кількість генеральних прокурорів у Франції відповідає кількості апеляційних судів (крім генерального прокурора при Касаційному суді). Всі ці нюанси перекладач повинен пояснювати як коментарі в тексті для уникнення плутанини та невідповідностей [37, с. 399].

Не менше складнощів виникає і при перекладі стійких виразів, які своїм корінням глибоко йдуть в історію однієї країни. Так, дослівний переклад фрази *Miranda rule* або *Miranda warning* «правило Міранди» або «попередження Міранди» звучатиме безглуздо для іноземця, який не знає її історії. Але для американських юристів ця фраза стала притчею в мовах, коли після судового процесу 1966 року в ході судових розглядів Верховний суд США не ухвалив визнання обвинуваченої на ім'я Міранда, які були отримані службою поліції за відсутність її адвоката. Можливо, сьогодні далеко не всі американські юристи знають цю історію. Але вони точно знають, що стійкий вираз *Miranda rule* передбачає право будь-якої людини не давати свідчень у відсутність свого адвоката. Знання цих та інших реалій просто необхідні професійному юридичному перекладачеві [34, с. 143].

Наступні труднощі під час перекладу офіційно-ділових текстів становлять недвозначні поняття. Крім національно-культурних особливостей різних країн, перекладач офіційно-ділових текстів стикається і з іншими складнощами, специфічними для цієї сфери діяльності. Так, однією з характерних рис офіційно-ділового стилю є стислість викладу та формулювань. Однак дотримуватись його досить складно. Адже, як уже було сказано вище, не завжди вдається підібрати точні відповідності, які коротко описують одне й те саме поняття.

В англійській мові є безліч ємних словосполучень, які вимагають розгорнутого перекладу українською мовою. Якщо не перекладати їх дослівно, їх зміст буде незрозумілий. Наприклад, *Drug Institute* не можна перекладати як «інститут наркотиків». Його сенс абсолютно протилежний і означає «інститут боротьби з незаконним обігом наркотиків». Вираз *driving under influence* (скор. *DUI*) є не що інше як «водіння автотранспортного засобу в стані алкогольного сп'яніння», а фраза *driving while intoxicated (DWI)* має на увазі «інтоксикацію», а «водіння автомобіля у нетверезому стані» [26, с. 64].

При перекладі офіційно-ділових текстів скорочення можуть викликати деякі складнощі у перекладача. Більшість подібних стійких виразів використовуються в скороченому вигляді та вимагають від перекладача вміння правильно розшифрувати їх у залежності від контексту. Наприклад, скорочення *GBMI* або *ROR* в тексті, присвячені кримінальним чи адміністративним правопорушенням, означають *guilty but mentally ill* (винний, але потребує примусового психіатричного лікування в період відбування терміну виконання покарання) *parole on recognizance* (звільнення з підпискою про невиїзд) відповідно.

І хоча одні і ті ж аббревіатури можуть відповідати різним розшифровкам, завдання перекладача – не помилитись у виборі відповідностей [41, с. 209].

Чимало труднощів викликають «хибні друзі перекладача». Під це визначення потрапляють слова, які мають подібне звучання у двох різних

мовах, а часто різняться за змістом. Англійське слово *article* в офіційно-ділових текстах означає не «артикуль», а «статтю закону», «пункт», якщо ж мова йде про майнове право, то «предмет», «рiч» чи «товар».

Вiдоме багатьом **слово *communication*** часто перекладається як «зв'язок», «повідомлення» або «спiлкування», а для перекладу офіційно-ділових текстiв воно може означати «розсилку копiй ухвалених судових рiшень». Спiвзвучне з українським «компенсація» англійське слово *compensation* є синонімом *salary* і перекладається як «заробiтна плата» у разі, якщо йдеться про трудовий кодекс.

Слово *consilium* у практиці судових розглядiв не має нічого спiльного з нарадою лiкарiв та спiвзвучним українському слову «консиліум», а значить день, призначений у суді для дебатування сторiн. Найпоширенiша пастка, це слово *minutes*, спiвзвучне з українським «хвилини», яке в ході проведення зборiв перекладається як «протокол» [49, с. 61].

З цього випливає, що формула «для того, щоб перекладати, необхідно знання двох мов» не забезпечує вмiння кваліфіковано перекладати офіційно-ділові документи: необхідно не просто знати двi мови, а знати їх у поєднанні з правовими вимогами та умовами, що діють у країні, мовою якої виконується юридичний переклад [3, с. 43].

Терміни, як правило, багатозначні, але у певному контексті мають одне зi своїх значень та перекладачеві необхідно не помилитися в правильності точного вибору значення слова чи словосполучення. Здійснюючи переклад, досвідчений перекладач намагається використовувати точний та правильний термін, з урахуванням суспiльних та мовознавчих традицій країни, мовою якої перекладається юридичний документ, специфіки мови, його структури, особливостей граматичного ладу та юридичного словникового складу, що відрiзняють його від інших мов.

Для того щоб навчитися правильно вживати терміни у поєднанні з діючими правовими нормами тiєї чи іншої країни та досконало

володіти офіційно-діловою лексикою, перекладачеві необхідно мати особливі практичні та теоретичні навички [35, с. 202].

Наведені приклади свідчать про численні труднощі, якими доводиться стикатися перекладачам офіційно-ділових текстів. Крім великого досвіду перекладацької діяльності, фахівці цієї галузі повинні володіти спеціальними знаннями, глибокою ерудицією та кругозором, які убезпечать їх від помилок, настільки небезпечних у галузі юриспруденції.

2.3 Лексико-граматичні особливості перекладу юридичного дискурсу

Ми проаналізували переклад кількох документів-контрактів, договорів, статутів (Додаток А, Додаток Б).

Розглянемо особливості переведення договору. Тексти насичені специфічною термінологією. Наприклад:

the terms CIP – на умовах CIP

delivery terms – терміни постачання;

all the disputes and differences – суперечки та розбіжності.

force-majeure – форс-мажор.

З цього випливає, що при перекладі термінів можуть застосовуватись різні способи перекладу, такі як транскрипція, калькування та змішаний.

Також використовується формальна лексика, яка вважається застарілою та дуже рідко вживається у повсякденному спілкуванні, наприклад:

hereinafter – названий надалі як... GmbH (Німеччина), *hereinafter referred to as* «Seller» and ... Company Ltd, *hereinafter referred to as* має сформульований *present Contract on the following bases.* – GmbH (Німеччина), іменованій надалі як Продавець, і ... (Україна), іменованій надалі як Покупець, уклали цей Договір про наведене нижче.

Hereinafter означає сторони партнерів, введення слів *Seller i Buyer*, які використовуються замість повних імен сторін.

Граматичні особливості переведення контрактів характеризуються частою побудовою дуже довгих речень, що містять велику кількість оборотів, що доповнюють або характеризують початковезтвердження. Наприклад: якщо узгоджений діловий день з цього факту, ця угода не може бути обмежена **negligence** на частині:

Seller, Seller shall pay to Buyer the conventional penalty at rate of 0,5 % delayed Equipment value per each week for the first four weeks and 1 percent per each following week, але total amount of agreed and liquidated damages is not to exceed 10% of delayed goods value. / Якщо узгоджені дати постачання обладнання згідно цього Договору не дотримуються через недбалість з боку Продавця, Продавець виплачує Покупцеві конвенційний штраф у розмірі 0,5% вартості не поставленого у строк Устаткування протягом перших 4-х тижнів і 1% за кожний наступний тиждень, але не більше 10% від вартості непоставленого у термін устаткування.

Структура складних речень при перекладі не змінюється. Також використовується союз *if*, що реалізує можливість якихось непередбачених обставин, які можуть спричинити невиконання пунктів договору.

Найбільш поширені часи, які використовуються в договорах, ценовизначені та перфектні часи дієслів, як в активному, так і в пасивному стані. Наприклад:

«Seller» and «Buyer» have concluded the present Contract on the following bases. / Продавець та Покупець уклали цей Договір про нижченаведене.

При перекладі українською мовою, перфектні часи дієслів зазвичай перекладаються як справжній досконалий час.

Вживання таких модальних дієслів, як *shall, will*. Наприклад:

...prices and quantity as stated in the Specification, which will be considered as an integral part of the Contract. 8 ... цінами та кількістю, зазначеними у Специфікації, яка є невід'ємною частиною Договору.

The Buyer will send without delay the copies of the payment confirmation documents to the Seller by e-mail after each money transfer. / Після переказу грошей Покупець негайно надсилає Продавцю електронною поштою копію документа, що підтверджує переказ.

У тексті договору модальні дієслова *shall, will* перекладається українською реальним часом смислового дієслова.

Комбінація дієслова *should* (повинен, повинна) та інфінітива також показує майбутню дію, але з меншим ступенем ймовірності. І така побудова фраз зазвичай відбувається у додаткових реченнях. Наприклад:

Should the Equipment prove to be defective through the Manufacturer's fault during the period of warranty period or should they not conform to the terms and conditions of the Contract... / Якщо Устаткування виявляється несправним гi вині Виробника протягом гарантійного періоду або не відповідає характеристикам та умовам, зазначеним у Договорі ...

Також використання пасивних конструкцій. Наприклад:

Equipment under the Contract is to be delivered by truck within 4 months to the following address. – Устаткування за цим Договором має бути поставлено авто транспортом протягом 4 місяців за наступною адресою: ...;

The date of the delivery is to be considered the shipment date of the Equipment in CMR – Датою поставки Сторони вважають дату відвантаження Обладнання, зазначену у транспортній накладній.

У договорі використовуються такі скорочення:

Company Ltd. (Company limited) – Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ);

The terms CIP (Carriage and Insurance Paid to) - фрахт/перевезення та страхування сплачено до (умови поставки CIP);

CMR (Cargo Movement Requirement) – Міжнародна товаротransпортна накладна CMR (ЦМР).

При перекладі даних скорочень у перекладача не могли виникнути труднощі, оскільки всі ці скорочення міжнародні і використовуються в багатьох офіційно-ділових документах. Труднощі можуть викликати ті скорочення, **що не мають в українській мові офіційного еквівалента.**

Отже, у текстах договору, контрактів та статутних документів спостерігається строгість викладу, довгі розгорнуті речення, кожна нова думка починається з абзацу. Спостерігається відсутність емоційності, сувора логіка. Акцентується увага на головних словах шляхом їх повторення: *contract, agreement, obligation, information* тощо. Текст договору розділено на пункти, параграфи для точності передачі інформації.

Для отримання повного уявлення про практику та особливості перекладу офіційно-ділових документів зробимо переклад шлюбного договору (Додаток В) з англійської мови на українську з наступним проведенням перекладацького аналізу методів перекладу та застосованих трансформацій.

We, the undersigned's the Mr. _____

The Mrs. _____, "spouses" called further, voluntary, by a mutual consent marrying, with a view of settlement of the mutual rights and duties, both in marriage, and in case of its cancellation, have concluded the present marriage contract as follows:

Ми, нижче підписані пан _____ пані _____, іменовані далі як "подружжя", добровільно, **за взаємною згодою одружуючись, з метою врегулювання взаємних правий і обов'язків, як і шлюбі, і у разі розірвання, уклали справжній шлюбний договір про наступне:**

Звернімо увагу на здійснену перестановку слова *spouses* – подружжя в кінець фрази «названі далі як подружжя», далі необхідно **застосування**

додавання у вигляді слова «вступаючи», так як у вихідному варіанті дане уточнення не було передбачено. Далі в процесі перекладу було необхідно адаптувати фразу, перекладену як «як слід» згідно вимогами до складання україномовних правових документів та навести її до виду «про наступне».

1. THE CONTRACT SUBJECT:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ:

Subject of the present contract are property rights of spouses, the rights and duties concerning children who were born in marriage, mutual relations of spouses, as well as a responsibilities.

Предметом цього договору є майнові права подружжя, права та обов'язки щодо дітей, народжених у шлюбі, взаємин подружжя, відповідальність подружжя.

У даному реченні також як у попередньому знадобилося додання сполучника «є» в перекладений текст у першій частині речення, що було необхідно для виділення предмета договору у вигляді майнових прав подружжя. Далі, наприкінці речення також було здійснено заміну слова «responsibilities» на «відповідальність», що більше притаманно стилю офіційно-ділових текстів в українській мові.

2. MUTUAL RELATIONS OF SPOUSES:

2. ВЗАЄМОВІДНОСИ ПОДРУЖЖЯ:

2.1. Marriage relations of spouses are under construction according to principles of monogamy, voluntariness of the marriage union of the man and the woman, equality of spouses in a family, rendering mutual moral and material support, display of mutual respect and care to each other.

2.1. Шлюбні відносини подружжя будуються відповідно до принципів одношлюбності, добровільності шлюбного союзу чоловіка та жінки, рівноправності подружжя в сім'ї, надання взаємної моральної та матеріальної підтримки, прояву взаємної поваги та турботи.

Цей пункт договору перекладатися шляхом калькування, тобто із збереженням вихідної структури. Разом з тим, при переведенні цього

пункту шлюбного договору, наприкінці, була застосована трансформація опущення, при якій до перекладеного тексту не були включені слова «to each other» – «один до одного», оскільки це уточнення не притаманно офіційно-діловому стилю в українській мові.

2.2. *Spouses are obliged to satisfy material, moral and physical requirements of each other.*

2.2. Подружжя має задовольняти матеріальні, моральні та фізичні потреби одне одного.

Цей пункт договору було переведено без застосування перекладацьких трансформацій шляхом простого перекладу методом калькування.

2.3. *Spouses undertake not force each other to any actions not compatible toix moral principles, breeding, a state of health.*

2.3. Подружжя зобов'язується не примушувати один одного до дій несумісним із їхніми моральними принципами, вихованням, станом здоров'я.

Перекладаючи цей пункт, був використаний метод калькування разом із застосуванням опущення. Було опущено словосполучення «to any» – «будь-які», що дозволило привести текст пункту договору у відповідність до вимог, що пред'являються до правових документів українською мовою.

2.4. *Spouses guarantee absence at them bad habits, such as the use of drugs, alcohol, perverted satisfaction of physiological requirements, and undertake not to be on drugs, and do not use the alcoholic drinks not more once in a week in reasonable quantities.*

2.4. Подружжя гарантує відсутність у них шкідливих звичок, таких як вживання наркотиків, алкоголю, спотворене задоволення своїх фізіологічних потреб і зобов'язується не вживати наркотики, а алкогольні напої вживати не частіше 1-го разу на тиждень у розумних кількостях.

При переведенні цього пункту договору, виконаного із застосуванням калькування, було зроблено додавання, що дозволило уточнити деякі питання «своїх фізіологічних потреб». Як видно

зперекладеного тексту, було додано слово «своїх», якого у вихідному варіанті тексту не було. При подальшому перекладі було зроблено перестановку слова «use» – «використовувати, вживати», з опущенням прийменника «do not» – «не».

2.5. The spouse undertakes not to force the spouse to carry out a heavy physical activity and to do not make any actions harmful to her health.

2.5. Чоловік зобов'язується не примушувати дружину виконувати важку фізичну роботу, як і здійснювати дії шкідливі для її здоров'я.

Переклад цього пункту вимагає застосування заміни слова «activity» – «діяльність» на слово «робота», тому що словосполучення «фізична діяльність» не передає повноцінне значення на українську мову. «And to» було замінено більш властиве офіційно-діловому стилю української мови «як і».

2.6. The behavior of spouses should promote love and respect between them, to family strengthening, a birth and education of healthy children.

2.6. Поведінка подружжя має сприяти любові та повазі між ними, зміцненню сім'ї, народження та виховання здорових дітей.

Переклад цього пункту не потребував застосування спеціальних перекладацьких трансформацій і було використано метод калькування.

3. THE RIGHTS AND DUTIES CONCERNING CHILDREN:

3. ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ЩОДО ДІТЕЙ:

3.1. To children who were born in marriage, protection of their rights and legitimate interests from the side of their parents is guaranteed.

3.1. Дітям, які народилися у шлюбі, гарантується захист їх прав та законних інтересів із боку батьків.

Переклад цього пункту був проведений із застосуванням трансформації перестановки, у якій словосполучення «is guaranteed» було перенесено перед перерахування того, що гарантується. Зміна конструкції цього речення обґрунтована вимогами до структури речень

офіційно-ділового стилю української мови. Зазначимо, що під час перекладу цього пункту було застосовано метод адаптивного перекладу, тобто отриманий переклад був адаптований під правила перекладної мови.

3.2. Parents and children living together, are owners of their property and free to use it at any time.

3.2. Батьки та діти, які проживають разом, володіють та користуються майном одне одного.

При перекладі цього пункту, використано метод адаптаційного перекладу, оскільки використана трансформація опущення, при якій слова «are» – «є» і «free» – «вільно, безкоштовно» були опущені у перекладеному тексті, фраза «at any time» також була опущена.

Застосування даних трансформацій обумовлено тим, що вихідна конструкція тексту та використання в офіційно-діловому тексті опущених слів нехарактерно для українського писемного мовлення.

3.3 In case of a mutilation or death of one or both spouses the property right of the dyed spouse's passes to children born in marriage.

3.3. У разі каліцтва або смерті одного або подружжя дітям, народженим у шлюбі переходить право власності на майно померлого.

У цьому пункті адекватність перекладу вимагає застосування трансформації перестановки, коли слово «children» - «дітям» було перенесено в середину речення з кінця, що дещо ускладнило його, але, водночас, дозволило побудувати його логічніше.

3.4. Parents are bear responsibility for physical, property, spiritual development of children.

3.4. Батьки несуть відповідальність за фізичний, ресурсний, духовний розвиток дітей.

Переклад цього пункту шлюбного договору не вимагає застосування перекладацьких трансформацій, дозволивши зберегти структуру та зміст оригіналу.

3.5. The parental rights cannot be carried out in the contradiction with interests of the child. Parents should not harm physical and mental health of children.

3.5. Батьківські права не можуть здійснюватися у суперечності з інтересами дитини. Батьки не повинні завдавати шкоди фізичному та психічному здоров'ю дітей.

При перекладі цього пункту також було застосовано метод калькування, трансформацій проведено не було.

3.6. Parents are obliged to contain the children. In case of divorce or separate residing of spouses, children have the right to worthy material maintenance from the side of their father since according to the marriage contract they remain to live with mother.

3.6. Батьки зобов'язані утримувати своїх дітей. У разі розірвання шлюбу чи окремого проживання подружжя, діти мають право на гідне матеріальне забезпечення із боку батька, оскільки згідно з шлюбним договором вони залишаються проживати з матір'ю.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій проведено не було.

3.7. In case of divorce, separate residing of parents; children remain to live with mother.

3.7. У разі розірвання шлюбу, окремого проживання батьків, діти залишаються проживати з матір'ю.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій проведено не було.

4. PROPERTY RIGHTS AND DUTIES OF SPOUSES:

4. МАЙНА ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ:

4.1. The property acquired by spouses during marriage, is the joint property of spouses irrespective of, on whose incomes it has been got.

4.1. Майно, нажите подружжям під час шлюбу, є спільною власністю подружжя, незалежно від того, на чії доходи воно було придбано.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано методкалькування, трансформацій зроблено не було.

4.2. The property concerns the general property of spouses acquired by spouses during marriage, and as incomes of each of spouses of their labor activity, enterprise, and intellectual activity. Possession and using property is carried out in consent

4.2. До спільного майна подружжя належить майно нажитеподружжям під час шлюбу, а також доходи кожного з подружжя від трудової, підприємницької, інтелектуальної діяльності. Володіння та користування майном здійснюється за взаємною згодою.

Перекладаючи цей текст, довелося застосувати адаптаційний методперекладу, оскільки дослівний переклад показав повну невідповідність структуриоригіналу вимогам, що пред'являються до текстів правових документів на українській мові. Таким чином, перша частина пункту зазналакардинальної зміни, що відбулося внаслідок застосування трансформаціїзаміни. Так фраза вихідного тексту «the property concerns the general property of spouses», дослівний переклад якої «проблеми власності спільногомайна подружжя» було замінено на фразу «до спільного майна подружжя належить». Друге речення цього пункту шлюбного договору у процесі перекладу, вимагало використання трансформації доповнення,при якій у перекладений текст було додано уточнюючу фразу «взаємною», що дозволило привести речення та пункт загалом до виду, характерного для правових документів на українській мові.

4.3. Jewellries or precious adornments, products from the natural fur, got by spouses during the marriage, and in case of its cancellation by the property of that spouse to whom these things have been got and who used them.

4.3. Ювелірні прикраси, вироби з натурального хутра, придбані подружжям під час шлюбу, під час шлюбу та у разі його розірвання є власністю того із подружжя, кому було придбано ціречі та хто ними користувався.

При переведенні цього пункту договору було застосовано трансформацію додання, суть якої полягала в уточненні прав на окремі видимайна. Так з вихідного тексту «and in case of its cancellation»– «та у разі його розірвання», не було ясно хто є власником перерахованих видів майна під час шлюбу, для чого до перекладу було додано фразу «під час шлюбу та у разі його розірвання є», що дозволило уточнити переклад, сформувавши його під вимоги до текстів правових документів на українській мові.

4.4. Each of spouses has the right to use the property of other spouse belonging to him/her before the marriage.

4.4. Кожен із подружжя має право користуватися майном другого з подружжя, що належало йому до шлюбу.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформації зроблено не було.

4.5. Spouses have the right to dispose of the general property by a mutual consent. For fulfillment of transactions the preliminary consent of other spouse is necessary.

4.5. Подружжя має право розпоряджатися спільним майном за взаємною згодою. Для укладання угод потрібна попередня згода другого з подружжя.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформації зроблено не було.

4.6. Spouses are obliged to abstain from the conclusion of risky transactions. Risky transactions are understood as transactions, impracticable obligations on which can lead to loss of a considerable part of joint property, or to essential reduction of incomes of family budget.

4.6. Подружжя зобов'язане утримуватися від укладення ризикованих правочинів. Під ризикованими правочинами розуміються правочини, нездійсненні зобов'язання за якими можуть призвести до втрати значної

частини спільного майна або істотного зменшення доходів сімейного бюджету.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій зроблено не було.

5. RESPONSIBILITY OF SPOUSES:

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОДРУЖЖЯ:

5.1. *Each of spouses bears responsibility concerning the obligations taken up to the creditor within property belonging to it.*

5.1. Кожен із подружжя несе відповідальність за прийнятими перед кредитором зобов'язаннями в межах належного йому майна.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій зроблено не було.

5.2. *On the general property collecting can be turned only under the general obligations of spouses.*

5.2. На загальне майно стягнення може бути звернено лише за загальними зобов'язаннями подружжя.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій зроблено не було.

5.3. *Each spouse is obliged to observe the rights and the legitimate interests of other spouse established by the present marriage contract and the law, both in marriage, and after its cancellation. Otherwise the sanctions provided by the marriage contract and the law are applied.*

5.3. Кожен з подружжя зобов'язаний дотримуватись прав і законних інтересів другого з подружжя, встановлених цим шлюбним договором і законом, як у шлюбі, так і після його розірвання. В іншому випадку застосовуються санкції, передбачені шлюбним договором і законом.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій зроблено не було.

5.4. *The guilty party bears responsibility for infringement of each point of the marriage contract at a rate of US 1000\$.*

5.4. За порушення кожного пункту шлюбного контракту винна сторона несе відповідальність у розмірі 1000 доларів США.

При переведенні цього пункту шлюбного договору був застосований метод адаптаційного перекладу, та була використана трансформація перестановки, при якій фраза «for infringement of each point of the marriage contract» була перенесена на початок речення, тим самим було досягнуто вимоги до текстів україномовних правових документів.

5.5. *Numerous infringements of conditions of the marriage contract conduct to divorce. The guilty party pays indemnification to the suffered spouse at a rate of US 100000\$.*

5.5. Неодноразове порушення умов шлюбного договору веде до розірвання шлюбу. Винна сторона оплачує компенсацію потерпілій у розмірі 100 000 доларів США.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій зроблено не було.

6. FINAL REGULATIONS:

6. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ:

6.1 *The present contract comes into force from the moment of its signing by spouses.*

6.1 Цей договір набирає чинності з моменту його підписання подружжям.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій зроблено не було.

6.2 *Spouses in right in consent at any moment to enter into the additional agreement to the present contract. Unilateral refusal of execution of the present contract is not supposed. Disputes and disagreements dare by negotiations. In a case if the parties will not come to the consent, disputes є resolved in a judicial order.*

6.2 Подружжя має право за загальною згодою у будь-який момент укласти додаткову угоду до цього договору. Одностороння відмова від

виконання цього договору не допускається. Суперечки та розбіжності вирішуються шляхом переговорів. Якщо сторони не дійдуть згоди, суперечки вирішуються у судовому порядку.

При перекладі цього пункту договору також було застосовано метод калькування, трансформацій зроблено не було.

6.3 *Expenses connected with the certificate of the present contract are paid by the Mr.* _____.

6.3 Витрати, пов'язані з посвідченням цього договору, сплачує громадянин _____.

Mr. _____

Громадянин _____

Mrs. _____

Громадянка _____

Проведений перекладацький аналіз перекладу шлюбного договору показав, що у процесі перекладу правових документів переважно використовується метод калькування, що пояснюється підвищеними вимогами до збереження змісту вихідного тексту, а також необхідністю збереження вихідного дизайн тексту.

У процесі переведення шлюбного договору нами виявлено такі перекладацькі трансформації: 18 прикладів заміни, 8 випадків опущення, 7 прикладів додавання та 4 приклади перестановки. Відобразимо дані аналізу у графічному вигляді (рис. 2.1).

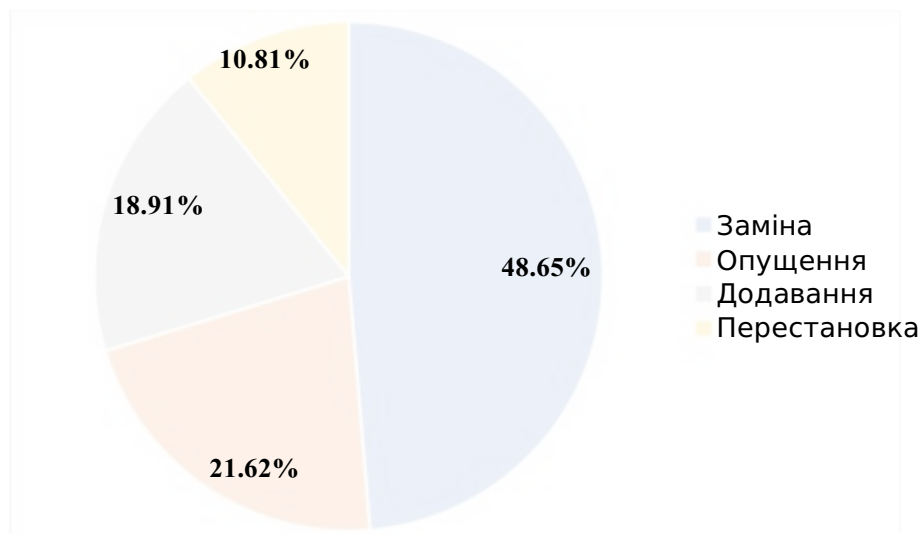

Рис.2.1 Трансформації під час перекладу офіційно-ділових текстів, в %

В результаті проведеного аналізу було встановлено, що часто при перекладі правових документів з англійської на українську мову використовують перекладацькі трансформації, такі як опущення, заміна, додавання. Найбільш часто застосовуються трансформації заміни, опущення і додавання. А з них – найбільш вживаною є трансформація заміни, при якій проводиться заміна поняття або терміну, що не має еквівалента в перекладній мові на найближчий за змістом термін чи поняття.

Схожість

Джерела з Інтернету

611

1	http://gm3d.ru/topiki_po_anglijskomu_yazyku/diplomnaya_rabota_osobennosti_perevoda.html	57 джерел	6.64%
2	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/12888/Markina_fuifzh_2020.pdf?isAllowed=y&sequence=1	5 джерел	4.2%
3	https://student-files.ru/kurovaya/perevod-brachnyih-dogovorov	10 джерел	3.41%
4	http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_5/Filologi43_5.pdf	82 джерела	2.97%
5	http://aphn-journal.in.ua/archive/35_2021/part_7/25.pdf		1.96%
6	https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/75936/1/978-5-7996-2628-0_2019.pdf	31 джерело	0.96%
7	http://englishtutor.com.ua/tag/translation-of-the-contract-into-russian	30 джерел	0.72%
8	http://www.vtei.com.ua/doc/2023/vatra2004/zb5_160.pdf		0.58%
9	https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/Filologi-1-2009/172-175.pdf	43 джерела	0.54%
10	http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/21/part_2/14.pdf		0.54%
11	http://eKhSUIR.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11439/Davydenko_fif_2020.pdf?isAllowed=y&sequence=1	4 джерела	0.53%
12	https://ua-referat.com/%D0%A8%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0	17 джерел	0.44%
13	https://dspace.spbu.ru/bitstream/11701/12591/1/Bulanova_M_S_VKR_na_soiskanie_stepeni_magistra_.pdf	5 джерел	0.41%
14	http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/54-dvadsyat-chetverta-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-intel	25 джерел	0.41%
15	https://rshu.edu.ua/images/nauka/Semantics_V.pdf	21 джерело	0.38%
16	https://filolog.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/04/zbirnyk-naukovykh-statej-Mova.-Svidomist.-Kontsept-vyp.-10	3 джерела	0.37%
17	https://slovfil.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/zbirnyk-materialiv-konfrentsii_ternopil_16.10.2023-roku.pdf	2 джерела	0.36%
18	https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/dissertations/K08.051.05/dissertation_5f56621e3870d.pdf	4 джерела	0.35%
19	http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15913/2/%d0%9a%d1%80%d1%83%d0%bf%d0%ba%d1%96%d0	8 джерел	0.32%
20	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/7878787/2520/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc	2 джерела	0.3%

21	https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/da6c653b-741f-4081-9dc7-d5de9ea0ce1c/content	24 джерела	0.29%
22	https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/3201/1/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%...	15 джерел	0.28%
23	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2783/%d0%91%d1%96%d0%bb%d0%be%d1%83%d1%81.p...	9 джерел	0.28%
24	http://vesilltvoe.narod.ru/index/0-50		0.28%
25	http://scc.knu.ua/upload/iblock/3c7/dis_Balabin%20V.V..pdf		0.27%
26	https://www.nuozu.edu.ua/zagruzka3/13_02_23-2.pdf	3 джерела	0.26%
27	http://ni.biz.ua/10/10_7/10_76715_zhanri-gazetnoy-zhurnalistiki.html	2 джерела	0.26%
28	https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9a1dfdfef20-4826-bbe4-90d14babad60/content	9 джерел	0.26%
29	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2732/%d0%9a%d1%80%d0%b8%d0%b2%d0%be%d0%bf%d0%b8...		0.26%
30	http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/21421	5 джерел	0.25%
31	https://docplayer.net/amp/48226033-Ponyattya-diskursu-v-suchasnomu-movoznavstvi-viznachennya-struktura-tipol...	2 джерела	0.22%
32	http://pereklad.kdu.edu.ua/method/bak/4/SSPT_lk.doc		0.21%
33	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4298/%d0%a0%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d1%86%d1%8c%d0%ba...		0.21%
34	https://shron1.chtyvo.org.ua/Halamaha_Olena/Sakralnyi_latynskomovnyi_tekst_doby_antychnosti_henolohichni_verbalno-suhes...		0.2%
35	https://ua-referat.com/%D0%A4%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1...	2 джерела	0.19%
36	http://studentam.net.ua/content/view/8818/97	3 джерела	0.19%
37	http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/267/1/%d0%91%d0%95%d0%a0%d0%a8%d0%90%d0%94%d0%a1%d...		0.19%
38	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2799/%d0%9b%d0%be%d0%b3%d0%b2%d0%b8%d0%bd...	2 джерела	0.18%
39	https://pdfslide.tips/documents/tezy-lingvo.html	11 джерел	0.17%
40	http://www.legas.com.ua/docdet/5062/shlyubnii_dogovir_rezshim_spilnoi_vlasnosti.aspx	3 джерела	0.17%
41	http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/862/1/Polyakova...dis.pdf	30 джерел	0.17%
43	https://studfile.net/preview/5189096/page:4	3 джерела	0.16%

44	https://ua-referat.com/uploaded/krivorizekij-derjavnij-pedagogichniij/index2.html	3 джерела	0.15%
45	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/801/%d0%a1%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%be%d1%82%d0%b0%...		0.14%
46	https://allbest.ru/o-3c0b65635a3ad78b5c43b89421306c26-2.html	30 джерел	0.13%
47	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90454		0.13%
48	http://ni.biz.ua/10/10_13/10_135013_ARBITRATION.html		0.12%
49	https://ojs.ukrlogos.in.ua/files/journals/11/issues/167/public/167-640-PB.pdf		0.11%
50	https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/liga/issue/download/27.11.2020/393		0.11%
52	https://ifsk.sumdu.edu.ua/images/nauka/monografii/mon_Nabok_2020_Wloclawek.pdf		0.09%
53	http://fpsliga.ru/referaty_po_pedagogike/referat_germenevtichnij_metoda.html	15 джерел	0.09%
54	https://pdpu.edu.ua/doc/vr/2017/dobrovolska/dis.pdf	2 джерела	0.09%
55	http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/fil/10may2016/10may2016.pdf	7 джерел	0.09%
56	http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/8620/1/%d0%9f%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%...	12 джерел	0.09%
57	https://dspace.library.khai.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/816/Yarokha.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.09%
58	http://enpuir.npu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/43162/Morozov_dis.pdf?isAllowed=y&sequence=1	4 джерела	0.08%
59	http://elbib.in.ua/brachnyiy-kontrakt.html	2 джерела	0.08%
60	http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/151563/%d0%94%d1%80%d0%b0%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%b...	9 джерел	0.08%
61	http://referatu.com.ua/newreferats/7569/181240	8 джерел	0.07%
62	https://m.moam.info/q-as-for-the-pmbok-guide-fourth-edition-yimgcom_59fa16e51723dd6671bb4d02.html	25 джерел	0.06%
63	http://eprints.kname.edu.ua/52425/1/2019%2058%D0%9B_%D0%A0%D0%86%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%9A%D0%...	3 джерела	0.06%
64	http://vuzlib.com.ua/articles/book/2650-Diskurs_jak_ob%27%D1%94kt_l%D1%96ngv%D1%96st/1.html		0.06%
65	http://www.viti.edu.ua/files/zbk/2021/c_2021.pdf		0.06%

42	Студентська робота	ID файлу: 1015753992	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.16%
51	Студентська робота	ID файлу: 1010383423	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.1%
66	Студентська робота	ID файлу: 1010358500	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.06%